10/129
Octombrie 2013
Anul XI
3,92 lei

Cafeneaua literară

Valeriu PANTAZI

Toamna Bacoviană

Toamna Bacoviană, sărbătoarea care în plan cultural a fost dedicată împlinirii a 132 de ani de la naşterea poetului George Bacovia, a avut loc la Bacău în perioada 19-21 septembrie a.c. Ea a cuprins câteva manifestări de ţinută, între care colocviul revistei Ateneu „Literatura şi spaţiul virtual", desfăşurat în aula Colegiului Naţional Ferdinand I, avându-l ca principal (şi bun) vorbitor pe criticul Daniel Cristea-Enache, întâlniri ale scriitorilor cu elevi ai colegiilor oraşului Bacău, lecturi publice, lansări de carte. Vineri seara, la Centrul *George Apostu*, s-au acordat Premiile manifestării Toamna Bacoviană, Premiile filialei Bacău a USR şi Premiile revistei *Plumb*.

Participanţii la Toamna Bacoviană au vizitat Casa memorială Vasile Alecsandri, cu o arhitectură exemplară, azi fără uşi şi ferestre, lăsată să se degradeze… Aproape o ruină. Oamenii de cultură din Bacău luptă de câţiva ani cu politicienii locului pentru repunerea acestei clădiri de patrimoniu în circuitul cultural. Le dorim din toată inima succes.

La Toamna Bacoviană au participat aproximativ o sută de scriitori din toată ţara. Organizatorii evenimentului: Consiliul Judeţean Bacău, Filiala Bacău a USR, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu" Bacău, Revista Ateneu, Inspectoratul Şcolar Bacău. Manager proiect Dumitru Brăneanu.

Virgil DIACONU

La Mizil, toamna aceasta a fost... literară

Regizorul Dan Piţa, actorul Dan Puric şi Magareta Labiş, sora poetului Nicolae Labiş, au fost personalităţile care au prefaţat exemplar prin discursurile lor festivitatea de acordare a premiilor la cea de a VII-a ediţie a Concursului de naţional de literatură Agatha Grigorescu-Bacovia, care a avut loc la începutul lunii octombrie în sala mare a Casei de Cultură din Mizil.

Mizilul, prin primarul Emil Proşcan, făptuitor într-ale literaturii, secondat de poetul Lucian Mănăilescu, a organizat o manifestare de ţinută şi, în final, a acordat în mare grabă premiile câştigătorilor Concursului de literatură.

Juriul, format din scriitorii Virgil Diaconu, preşedinte, Emil Proşcan, primarul oraşului Mizil, Niculai Tăicuţu, Emil Niculescu, Lucian Mănăilescu, membrii ai USR, a acordat următoarele premii literare:

POEZIE: Florin DOCHIA – **Marele Premiu, Florina ISACHE** – **Premiul I**, **Maria PILCHIN** (Chişinău) - **Premiul II**, **Cecilia MOLDOVAN** - **Premiul III**, **Sorin LUCACI** - Premiul revistei *Cafeneaua literară*, **Raul COLDEA** - Premiul *Revista Nouă*; premiul revistei *Spaţii culturale*, **Oana PUGHINEANU** - Premiul revistei *Fereastra.* **MENŢIUNI**: **Vlad SIBECHI**, **Silvia Bitere**, **Leonard Ancuţa**.

PROZĂ: Loredana DALIAN - Premiul I, **Cristian MELESTEU** - Premiul II, **Viorel SAVIN** - Premiul III, **Alexandru JURCAN** - Premiul *Revista Nouă*; Premiul revistei *Bucureştiul literar*, **Diana TRANDAFIR** - Premiul revistei *Cafeneaua literară*, **Dorin Mureşan** - Premiul revistei *Fereastra*, **Adelina Bălan** - Premiul revistei *Oglinda literară*, **Florin Giurca** - Premiul revistei *Spaţii culturale*, **Ana Maria Botez** - Premiul pentru debut. **MENŢIUNI**: **Ion Roşioru**, **Maria Niţu**, **Cristina Gogata**.

La Mizil, toamna aceasta a fost... literară.

C.L.

Toamna muzicală a Filarmonicii Piteşti

După o binemeritată vacanţă, orchestra Filarmonicii Piteşti s-a întors la lucru. Cu gânduri mari şi cu producţii pe măsură. Primul concert al acestei toamne a fost dedicat uverturilor, ariilor şi duetelor din operete celebre. Susţinut, din respect pentru public, întâi, acasă, la Piteşti, şi apoi la Bucureşti, pe scena marelui festival internaţional care poartă numele compozitorului român George Enescu. Orchestra instituţiei, dirijorul Tiberiu Oprea, soprana Mediana Vlad şi baritonul Ştefan Popov au fost aplaudaţi, în Piaţa Festivalului, de peste o mie de persoane. Semn încurajator pentru mai târziu.

A urmat recitalul de pian al Ansamblului Cameral „Remember Enescu". Pianiştii Corina Răducanu şi Eugen Dumitrescu au adus în faţa publicului, în transcripţie pentru pian, printre altele, *Rapsodiile* lui Enescu şi *Boleroul* lui Ravel.

Festivalul *Enescu* s-a mutat, pentru o zi, la Piteşti, prin prezenţa Quartet Maxim, cu pagini şi lucrări de Schubert, Ceaikovski, Liszt, Stravinski.

Luna septembrie s-a încheiat cu un duel al viorilor, în care şi-au dat întâlnire două instrumente celebre (Stradivarius şi Guarneri), mânuite cu fineţe de doi mari interpeţi: Liviu Prunaru şi Gabriel Croitoru. Acompaniaţi, la pian, de un alt nume mare, Horia Mihail. Paginile muzicale ale lui Ceaikovski, Sarasate, Paganini au făcut ca toamna să fie una blândă, muzicală, aşteptată şi gustată de piteşteni.

Urmează drumul celei de-a şaptea stagiuni a Filarmonicii Piteşti. Din 3 octombrie a. c., gongul va bătea din nou pentru orchestra şi dirijorii instituţiei de concerte. Să fie de bun augur!

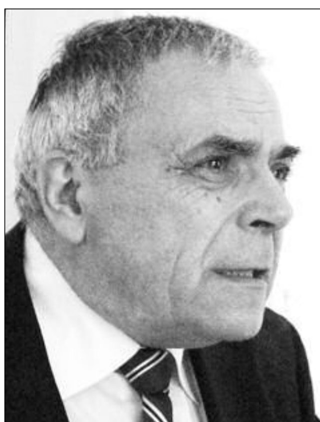
Mihaela MATEI

Alegeri la Filiala Piteşti a USR

Nicolae Manolescu: *România literară* nu răspunde la e-mailuri

Marea întâlnire a membrilor Filialei Piteşti a USR pentru alegerea preşedintelui USR şi a preşedintelui Filialei Piteşti a avut loc miercuri, 18 septembrie, la Centrul Cultural Piteşti.

Prezenţi, de la Bucureşti, au fost d-nii Nicolae Manolescu, Dan Mircea Cipariu, Gabriel Chifu şi Nicolae Prelipceanu, primiţi la Centrul Cultural de către d-na directoare Carmen Dumitrache şi d-l Nicolae Oprea, din partea Filialei Piteşti a USR.

Nicolae MANOLESCU

Nicolae Manolescu: pensia unui scriitor este mai mică decât a unei femei de serviciu

■ Întâlnirile noastre nu mai au cvorum. Din 300-350 de membri ai secţiunii de Poezie a USR din Bucureşti nu au participat la alegeri decât 60-90 de scriitori.

■ Am reuşit să susţinem financiar nouă reviste şi să obţinem suplimentul de pensie pentru scriitori. În medie, pensia unui scriitor este mai mică decât a unei femei de serviciu.

■ Firma care a deţinut Cazinoul de la Casa Vernescu, ce ne aparţine, a dat faliment şi ne datorează 400.000 de euro.

■ Dar am apelat la Statul Român şi am obţinut subvenţii, sub lozinca următoare: *Cultura de azi este patrimoniul de mâine*. Subvenţiile au fost primite începând cu februarie 2013. Nu mai avem datorii şi funcţionează toate revistele.

■ Acum, plătite cu salariu de către USR sunt numai cinci persoane din administraţie. Nici eu, nici preşedinţii de filiale nu suntem remuneraţi.

■ Voi încerca să măresc vizibilitatea scriitorului român. Dar şi breasla va trebui să fie solidară.

■ Am făcut mai multe colocvii pentru literatura tinerilor, plătind toate cheltuielile, dar ei s-au certat tot timpul şi nu au trimis înapoi nici cel puţin biletele de tren pentru decont. Am plătit şi cheltuielile pentru revista tinerilor, dar…

■ Nu trebuie să ne urâm. De unde atâta ură?

■ Ca să fii preşedinte al USR este o corvoadă, nu o onoare.

■ Singura noastră şansă este să rămânem împreună iar persoanele alese să-şi facă treaba.

■ Candidez la preşedinţia USR pentru a-mi continua programele începute. Pentru toate acestea am surse de finanţare.

■ Voi menţine indemnizaţiile de merit şi suplimentul de pensie. Voi lupta pentru aprobarea în Parlament a legii pentru taxa de timbru pe cartea publicată, un leu la 100 de lei. Din nefericire tocmai editorii, membrii ai USR, miliardarii, ne pun piedici în aprobarea legii.

■ Voi colabora cu alte instituţii de cultură ale statului, între care şi ICR, cu care am avut întotdeauna relaţii bune.

■ Am obţinut, de un an, dreptul de a închiria Casa Vernescu.

■ Unii dintre cei care iau indemnizaţia de merit de 1.800 lei nu şi-au plătit cotizaţia.

Dan Mircea Cipariu: „La Bucureşti am câştigat alegerile”

■ La Filiala Bucureşti a USR, secţia Poezie, am câştigat alegerile, împotriva lui Nicolae Prelipceanu, un candidat important.

■ Programul meu e întemeiat pe comunicare, pentru că nu ne cunoaştem nici între noi, nici cărţile.

■ Voi edita un Buletin informativ lunar cu activităţile USR şi un Anuar al scriitorilor români.

■ Voi face Festivalul Naţional de Literatură, de 8 zile, în cele mai importante filiale ale USR. Voi continua Maratonul de Poezie şi Jazz.

■ Voi face o Casă a Scriitorilor şi o casă de ajutor reciproc pentru scriitori, toate acestea din fonduri atrase de la buget, sponsorizări, donaţii.

Dan Mircea CIPARIU

Interpelări ale lui Nicolae Manolescu *sau* Dialogul surzilor

■ **Florian Silişteanu**: Să înceteze fenomenul de gaşcă literară!

■ **Marin Ioniţă**: Acum câţiva ani am lăsat la Bucureşti o carte pentru premiile anuale ale USR doamnei care se ocupa de această problemă. Peste câteva luni am găsit cartea mea pe pervaz, plină de praf, exact în locul în care o pusesem…

■ **Virgil Diaconu**: Am trimis prin e-mail, de patru ori, poeme pe adresa *României literare*, chiar şi pe adresa de e-mail a d-lui Chifu. Niciodată nu am primit răspuns. Am, domnule Manolescu, dreptul să public în *România literară*?

Nicolae Manolescu: *România literară* nu răspunde la e-mailuri. Nu există o persoană desemnată să facă acest lucru.

În temeiul unor răspunsuri de acest gen, dl. Manolescu doreşte solidaritatea scriitorilor. Poate se referă la solidaritatea scriitorilor care, cu acordul său, au voie să publice în *România literară*. Poate se referă la solidaritatea celor care sunt invitaţi de domnia sa la Neptun sau la Lecturile publice de la Ateneu, unde tot domnia sa face invitaţiile. Poate se referă la solidaritatea scriitorilor care au voie să editeze la *Cartea Românească*, editura USR, unde tot dl. Nicolae Manolescu aprobă intrarea în tipar a cărţilor membrilor USR.

Destul de curioase practicile democrate ale d-lui Manolescu, ale redactorilor *României literare* de a nu răspunde la e-mailuri şi ale editurii *Cartea Românească*, instrumentată de cine are această putere… Iată câteva dintre modalităţile de „a mări vizibilitatea scriitorului român”, propuse de către dl. Manolescu. Dar fireşte că aici este vorba de vizibilitatea anumitor scriitori, iar nu a scriitorilor pur şi simplu.

În final a fost votat pentru preşedinţia Filialei Piteşti a USR criticul Nicolae Oprea, care îşi continuă în acest fel mandatul trecut. Mircea Bârsilă, propus în cursă, nu a avut curajul să candideze, deşi cu doar două zile înainte îmi spusese că va candida. Poate că noul consiliu de conducere al filialei (Mircea Bârsilă, D.A. Doman, Dumitru Ungureanu şi Magda Grigore) va găsi un sediu pentru filială şi va edita, anual, o antologie cu creaţiile membrilor filialei. **(C.L.)**

Vin ai noştri...

(…) Peste noapte s-a decis că alegerile se vor desfăşura pe Filiale. Acolo se vor alege preşedintele, cei doi trei din conducere şi, dacă numărul de membri o permite, se va alege un al doilea reprezentant al Filialei în Consiliul de conducere USR. Într-o urnă separată se va vota pentru preşedintele USR. Până să aflăm ce şi cum cu aceste alegeri în stil nou, am aflat şi că termenul pentru anunţarea candidaturilor la preşedinţie expirase…

În cursa prezidenţială s-au înscris, (im)previzibil: Nicolae Manolescu şi Dan Mircea Cipariu. Acesta din urmă mai participase şi la precedentele alegeri de preşedinte. Dar cum e cu N.M., care se alesese în 2005, s-a reales în 2009 şi ar fi fost să-şi încheie glorios cele două mandate democratice succesive, precum preşedinţii americani. Cel de al treilea candidat numindu-se Corneliu Leu, 83 ani, fost pe vremuri mare şi tare la Asociaţia din Bucureşti şi nu numai…

Însă, lovitură de teatru (Căci lumea e o scenă, iar noi actorii ei, respectiv figuranţii…): Noul Statut, adoptat de nimeni altul decât Consiliul, care ne reprezintă dincolo de toate previziunile noastre, prevede că preşedintele în funcţiune poate candida şi a treia oară. Mă întreb: de ce nu şi a patra oară, de ce nu este ales pe viaţă – şi să ne liniştim cu toţii? Să nu mai cheltuim cu alte alegeri, când bugetul USR este sub zero!

Pe de altă parte, prin Noul Statut s-a decis că Asociaţia din Bucureşti nu este funcţională, aşa că fiecare secţie a devenit Filială; sunt deci în Capitală nu mai puţin de şase Filiale -, fiecare va alege preşedintele şi conducerea proprie, fiecare va avea autonomie financiară. N-aş susţine că acea deviză antică: “*Divide et impera*”, mereu eficientă istoric, la toate nivelele, nu a fost cu iscusinţă aplicată şi de data asta, în cazul Uniunii. S-a mers la ultimele consecinţe: peste noapte, decizia: la alegeri nu pot participa decât membrii care şi-au achitat cotizaţia la zi! Se estimează că în acest mod, aproape jumătate dintre scriitorii bucureşteni ies din joc. Imprudenţi, nu şi-au achitat la timp cotizaţia.

Probabil că nu la fel de rău stau lucrurile în provincie, acolo e de presupus că fiecare membru ţine cu dinţii de acest titlu, atât de anevoie dobândit, atât de râvnit printre convivi. La Filiala proză, de care aparţin, din cei aproape 300 de membri, nu pot participa decât 170; la Poezie, cu peste 300 de membri, lucrurile nu pot sta mult mai bine: poeţi, nu? E just? E injust? Nu le găsesc nicio scuză răilor platnici. Dacă e vorba de o organizare de tip sindical, să procedăm ca atare. Sau să ieşim din Uniune. (…).

Apoi: am asistat la Premiile USR pe anul 2012. Din cei 11 premiaţi, s-au prezentat doar 6… Nu mai descinde scriitorul din turnul său nici pentru râvnitele premii… Pentru care se duseseră mai înainte lupte la baionetă… Însă, recunosc, nici premiile Uniunii nu mai sunt ce erau odată! Luai un premiu anual, te ştia o lume.

Aţi observat acest aspect bătător la ochi? Sunt acum scriitori abonaţi, care iau anual 2-3 dar şi mai multe premii – le iau fără să clipească. Şi totuşi, pe aceşti colecţionari nu-i mai ştie nimeni… Am făcut un calcul şi mi-au ieşit peste 120 de premii ale USR pe fiecare an. 7-8 pe fiecare filială, nu-i glumă! Dar mai sunt încă de două sau trei ori pe-atâtea premii locale, pe Asociaţii, fundaţii, oraşe, municipii, case memoriale, case de cultură, reviste, muzee, ministere etc., etc. La fiecare premiu, se bucură primitorul şi se întristează/înverşunează ceilalţi 2000 de membri, cu cotizaţia plătită sau nu. O întrebare ar fi şi aceasta: cine se bucură şi cine se întristează pentru ce păţeşte în zilele astea vicepreşedintele din ultimii 10 ani al breslei noastre?

Ion LAZU

Poetului Daniel CORBU, deţinător al Premiului Academiei Române, i s-a desfiinţat postul de director adjunct cu probleme de patrimoniu, ocupat prin concurs.

Scrisoare deschisă Domnului Dan LUNGU, director manager al Muzeului Literaturii Române Iaşi

■ „Despre reducerea la jumătate a tirajului revistei „Dacia literară", editată de M.L.R. Iaşi fără hiatus din 1990, pe motiv că nu aduce venit la buget."

■ „Lucian Vasiliu (retrogradat de dumneata la redactor simplu)."

■ „Ai aprobat, cu suspectă bunăvoinţă, şi tot la Muzeul „M. Sadoveanu", să se desfăşoare în curtea instituţiei petrecerea tinerilor liberali, o adunătură cu băutură, gălăgie şi dezmăţ, iar decibelii au pus la grea încercare răbdarea vecinilor.

■ „… ai obţinut de la acelaşi ordonator de credit 500.000 Euro pentru organizarea unui fabulos, spui dumneata, festival de literatură şi traduceri. Salutară ideea domnului C. Adomniţei de a finanţa cu atîta generozitate o manifestare culturală de trei zile, fie ea şi internaţională! Dar ce se va întîmpla cu muzeele noastre literare în celelalte 362 de zile, domnule manager? Toate cheltuielile ocazionate de restaurarea muzeelor ar fi fost de aproximativ 300.000 Euro, dar „nu sînt bani", iar ele rămîn pe mai departe martore la managementul dumitale. Îţi propun un ultim periplu la aceste muzee, împreună cu domnul preşedinte al C.J.!"

Domnule Dan Lungu,

Am găsit necesară prezenta scrisoare, născută din mâhnirea pricinuită de intruziunea politicului în instituţiile culturale şi din iubirea mea cunoscută faţă de patrimoniul pe care l-am slujit atâţia ani. Poate din această scrisoare deschisă vei împrumuta şi dumneata câteva idei benefice.

De asemenea, probabil că această scrisoare nu şi-ar fi aflat rostul în timpuri normale, într-o ţară normală, într-o instituţie de cultură pînă mai ieri normală. Adus de valul politic, printr-un concurs de împrejurări, ca director al Muzeului Literaturii Române Iaşi, te-ai conformat şi dumneata curentului naţional păgubos de îndepărtare din instituţii a angajaţilor incomozi pentru voi dar profesionişti şi aducerea, pe criterii politice sau nu, a unor persoane ce pot fi numite cu indulgenţă nepricepute.

În momentul instalării dumitale, ne-am pus speranţa, şi eu şi ceilalţi colegi, în buna credinţă de a arma o echipă întru apărarea patrimoniului pe care-l avem în păstrare. Dar dumneata ai găsit de cuviinţă, dintr-un prost înţeles entuziasm managerial, să reduci la jumătate tirajul revistei „Dacia literară", editată de M.L.R. Iaşi fără hiatus din 1990, pe motiv că nu aduce venit la buget. Ca scriitor român cu experienţă europeană trebuie să-ţi atrag atenţia că nici o revistă literară, nu doar această revistă de tradiţie, atît de importantă pentru istoria noastră, nu se susţine din propriile vînzări.

Ca manager trebuia să cauţi mai întîi soluţii de a duce mai departe ceea ce Lucian Vasiliu (retrogradat de dumneata la redactor simplu) a făcut excelent. Revista ajungea la o pleiadă de personalităţi din ţară şi din străinătate, e adevărat, pe spezele M.L.R., dar nu cred că această cheltuială a fost inutilă atîta timp cît ţinea într-o legătură spirituală cu Iaşul atîtea figuri importante, de la regretatul Paul Miron la Paul Goma, de exemplu, fiind primele nume care îmi vin în minte, sau Doamna Gabriela Melinescu, Matei Vişniec, Norman Manea, Dorin Tudoran etc. Cred că soluţia era să găseşti un Mecena care să suporte aceste infime cheltuieli.

Din motive doar de dumneata ştiute, ai făcut tot ce a ţinut de prerogativele pe care le ai să mă îndepărtezi din echipa de conducere, neloial şi, pînă la urmă, nelegal. Tîrziu am înţeles toate campaniile furibunde de presă, defăimătoare la adresa mea, şi refuzul de a mă privi în ochi în momentele de conversaţie. Dă-mi voie să consider abuz în serviciu faptul că nu am fost anunţat, conform legii, de desfiinţarea postului de director adjunct cu probleme de patrimoniu, pe care l-am ocupat prin concurs şi că nu mi s-a oferit un post compatibil cu pregătirea mea în domeniu şi vechimea în această instituţie. Tot după o modă împrumutată, dumneata ai desfiinţat un post şi ai înfiinţat la loc două, asta probabil în bunul spirit al managementului cu care vrei să ne convingi. După ce timp de aproape douăzeci de ani am fost cu tot sufletul în slujba acestui patrimoniu inestimabil, expert în patrimoniu, titlu dobîndit prin examen de specialitate la Ministerul Culturii, absolvent al cursurilor de management patrimoniu de la Bruxelles, studii aprofundate de muzeologie, voi fi în ultimă instanţă disponibilizat. Şi te întreb pe dumneata: qui prodest?

Nu voi face vorbire despre aspectele legale ale acţiunii dumitale faţă de propria persoană, acesta va fi apanajul avocaţilor în instanţă.

Nu-ţi adresez această scrisoare din postura de slujbaş dat afară, ci în calitatea mea de scriitor, deţinător al Premiului Academiei Române, ceea ce-ţi doresc şi dumitale cu toată căldura. Nu perspectiva de a rămîne fără slujbă mă întristează, ci faptul că ceea ce n-au îndrăznit nici comuniştii să întineze, şi anume, condiţia scriitorului, ai început dumneata împreună cu consilierii şi consilierii consilierilor, pe care văd că te grăbeşti să-i înghesui prin casele Pogor. Qui prodest?

Înţeleg pînă la un punct graba generaţiei voastre de a vă afirma în spiritul lupilor tineri, dar vă atenţionez că nu aveţi nici o bază solidă şi nici ştiinţa însuşirii principiului de CONTINUITATE în cultură. Nu pot accepta ca între zidurile muzeelor literare să fie girate manifestări îndoielnice, în spiritul modernităţii şi europenităţii forţate pe care o visaţi voi. Astfel, în casa Mitropolitului Dosoftei ai permis desfăşurarea şedinţelor unui cenaclu, **O +**, iar la mai toate întîlnirile *poezia tînără* – cum o numiţi voi – e de fapt versificaţie submediocră şi pornografică. Păcat că spaţiul nu-mi permite exemplificarea, dar deţin dovezi pe care, de altfel, le cunoşti.

Ai iniţiat un program intitulat „Coliba literară", o construcţie grosieră din material OSB, pe care ai amplasat-o pompos în Piaţa Unirii cu prilejul unui festival şi unde ai împărţit fluturaşi volanţi - cui altcuiva?- tot ieşenilor. Nu sunt vetust, nici refractar, dar nu cred că ai îmbunătăţit cu nimic imaginea muzeului, ba dimpotrivă, aceste demersuri nu fac decît să coboare în derizoriu muzeologia literară, pe care n-o cunoşti, neavînd studii în domeniu, dar vrei s-o distrugi în spiritul unui aşa zis „val nou".

Ai rămas insensibil la protestul meu de a nu desfiinţa expoziţia documentară Alexandru Husar, celebru profesor estetician care şi-a dus ultimii ani ai vieţii şi creaţiei urcînd zilnic Copoul spre Casa Sadoveanu, iar după plecarea Domniei Sale la poporul stelelor, printr-un gest de totală generozitate şi respect faţă de instituţia noastră, Doamna Husar a donat cele mai importante manuscrise, obiecte şi cărţi cu autograf ce au aparţinut profesorului

nostru. Dar în spiritul modei care văd că vă macină, dumitale ţi s-au părut probabil neinteresante aceste exponate, desfiinţînd un spaţiu muzeal vizitat. În schimb, ai aprobat, cu suspectă bunăvoinţă, şi tot la Muzeul „M. Sadoveanu", să se desfăşoare în curtea instituţiei petrecerea tinerilor liberali, o adunătură cu băutură, gălăgie şi dezmăţ, iar decibelii au pus la grea încercare răbdarea vecinilor. Ţi s-a părut risipă plata pentru „Dacia literară", dar din ce fonduri s-a plătit amenda pentru tulburarea liniştii publice? De la înfiinţarea M.L.R. Iaşi nu a avut loc un astfel de incident absolut jenant.

Onorabile domn, îţi mai spun o dată că misiunea instituţiei pe care cu onoare o manageriezi este promovarea literaturii române clasice şi moderne pe plan intern şi internaţional, prin protejarea (conservarea, restaurarea), îmbogăţirea, cercetarea şi valorificarea patrimoniului literar, contribuind la integrarea literaturii române în circuitul valorilor culturale europene şi universale. Am avut norocul ca literatura clasică să se fi format la Iaşi (Societatea „Junimea") prin majoritatea scriitorilor a căror memorie o cinstim prin aceste muzee. În cultură, deci şi în cazul nostru, există un cuvânt sfânt: CONTINUITATE.

Revenind la situaţia mea actuală, recunosc, mi-ai oferit acel post de pedagog muzeal, ceea ce în traducere liberă înseamnă impresar. Ştiu că ai făcut special acest lucru tocmai pentru că erai convins că este un post sub condiţia mea actuală şi nu voi accepta. Şi apoi, consider că după şaisprezece ani de muzeografie în umbra Bojdeucii mi-am îndeplinit cu prisosinţă şi această nobilă îndatorire de a face copiii să înţeleagă importanţa Muzeului în viaţa lor. Acest post nu era cumva mai potrivit pentru tînăra pe care-ai angajat-o pe la marketing, mi se pare, şi care declama mai zilele trecute pe holurile muzeului că aţi venit voi, tinerii, să faceţi ordine, pentru că nu aţi găsit decît nişte muzeografi obosiţi? Deh, tineri imberbi!

Declar aici public starea jalnică în care se găsesc aproape toate muzeele literare ieşene: Muzeul „G. Topîrceanu", Muzeul „Mihai Eminescu" din Copou (are grave probleme cu izolaţia acoperişului!), Muzeul „V. Alecsandri" din Mirceşti (nu are clarificată situaţia protocolului cu Academia Română), Casa memorială „Otilia Cazimir", care se va dărîma la un vînt mai puternic. De asemenea, Casa muzeu a scriitorului, diplomatului şi primarului în cinci mandate al Iaşului, Nicolae Gane, se află de patru ani în starea de muzeu închis, în conservare totală. În toată perioada interimatului meu, dar şi ca director adjunct, am făcut nenumărate adrese către Consiliul Judeţean, finanţatorul nostru, pentru reabilitarea acestor clădiri de patrimoniu şi în fiecare an suma atribuită a fost zero, pe motiv de criză financiară. Dar în aceleaşi condiţii de criză financiară şi prin intermediul M.L.R. Iaşi ai obţinut de la acelaşi ordonator de credit 500.000 Euro pentru organizarea unui fabulos, spui dumneata, festival de literatură şi traduceri. Salutară ideea domnului C. Adomniţei de a finanţa cu atîta generozitate o manifestare culturală de trei zile, fie ea şi internaţională! Dar ce se va întîmpla cu muzeele noastre literare în celelalte 362 de zile, domnule manager? Toate cheltuielile ocazionate de restaurarea muzeelor ar fi fost de aproximativ 300.000 Euro, dar „nu sînt bani", iar ele rămîn pe mai departe martore la managementul dumitale. Îţi propun un ultim periplu la aceste muzee împreună cu domnul preşedinte al C.J.!

De asemenea, în toată cohorta de angajări pe care le faci conform organigramei prezentate, dumneata nu ai solicitat niciun post de muzeograf, deşi cunoşti foarte bine deficienţele în acest domeniu. Sînt cinci muzee de interes naţional care nu au muzeograf, deci modalitate de a realiza ghidaje profesionale.

Tot în perioada interimatului am preluat de la colegul Dan Jumară şi am dus împreună cu colegii o muncă asiduă de clasificare a obiectelor de tezaur şi patrimoniu, ceea ce ar fi condus, în ultimă instanţă, la obţinerea rangului de muzeu naţional. În momentul venirii dumitale, ai tergiversat lucrurile, astfel încît în presa locală ai declarat că acest merit ţi se datorează, dar angajaţii direcţiei patrimoniu din Ministerul Culturii pot depune mărturie asupra descinderilor mele şi a stadiului în care am lăsat documentaţia. Apropos, dumneata de ce ai lăsat şi acest demers de clasare a bunurilor de patrimoniu în voia sorţii? Ţi se pare normal ca muzeul cu cel mai valoros şi bogat patrimoniu din ţară să nu aibă nici la această oră cotaţia de rang naţional, ceea ce ne-ar fi dat dreptul la accesarea programelor europene de altă anvergură, majorarea salariilor etc.? Dumneata ştii cîţi dintre angajaţii M.L.R. trăiesc dintr-o leafă de 600 - 700 lei pe lună? Sau laşi problema în soluţionare după festivalul care ţi-a devenit cel mai important deziderat?

Cum îţi explici că doamna contabil şef a preferat şomajul – la fel, după mai bine de douăzeci de ani de lucru în acest muzeu, timp în care a gestionat cu succes ample lucrări de restaurare, fiind cunoscută ca un profesionist în domeniu – decît să continue activitatea în condiţiile pe care dumneata i le-ai impus.

Nu-mi stă în caracter să-mi scot în evidenţă meritele, nu am profitat de ceea ce nu mi s-a cuvenit, nu am făcut parte din găşti sau grupuri de interese, probabil de aceea am părut o victimă uşoară pentru dumneata. Totuşi plec din această instituţie cu conştiinţa unor lucruri bine făcute. Între altele, am dus pentru prima oară la Chişinău expoziţia documentară Mihai Eminescu, cuprinzînd toate obiectele de tezaur pe care le deţinem în această colecţie. Cît zbucium, cîte telefoane, cîte intervenţii la cele două ministere ale culturii şi cîtă bucurie cînd vedeam şirurile de copii stînd emoţionaţi să vadă ceasul marelui poet, inelul sigilar şi toate celelalte valori patrimoniale! Am trăit momente unice şi nu le va împroşca nici unul din noroaiele cotidiene. Îmi pare rău că, plecînd, nu pot duce la bun sfîrşit acelaşi proiect cu Cernăuţiul, cum la fel de rău îmi pare de nepunerea în practică a ideii mele de a realiza în Salonul Junimii 11 statui de ceară, întruchipînd cunoscutele figuri ale scriitorilor noştri clasici. Am considerat că aceasta este, între multe altele de acest fel, menirea unui muzeograf literar.

Am auzit că ai început demersurile unui alt proiect, tot în stilul cu care m-ai obişnuit, anume construcţia unei replici a Bojdeucii ţicăuane la Chişinău. Îţi sugerez să continui demersurile pe care eu le pornisem deja cu fostul ministru al culturii din Republica Moldova privind găsirea pe căi diplomatice a unor soluţii pentru excursii de o zi a copiilor basarabeni la Iaşi, în loc să te-apuci de făcut tot felul de artificii care impietează memoria povestitorului şi apoi, unde va fi emoţia şi memoria afectivă a acestor copii că au atins pereţii bojdeucii unde s-a scris *Capra cu trei iezi* sau *Amintirile din copilărie*? Mă gîndesc că şi Iaşului i-ar sta bine cu un Ermitaj... Vedeţi de unde începeţi şi unde-l puneţi!

Îţi admir talentul de a îmbrăca în declaraţii pompoase acţiuni culturale fără vreo relevanţă reală, dar în detrimentul total al culturii române. Muzeele literare sînt unice oriunde în lume şi nimeni nu s-a gîndit la replici şi artificii. Poate măcar Ministerul Culturii va avea un cuvînt de spus, pentru că am de gînd să aduc la cunoştinţă demersurile dumitale.

Îmi fac o datorie de onoare de a mulţumi tuturor confraţilor care au luat atitudine faţă de ceea ce mi se întîmplă, fiind în total dezacord cu acţiunile dumitale. Aşa cum spuneam la început, poate din această scrisoare deschisă vei împrumuta şi dumneata câteva idei benefice. Aşa să te-ajute Dumnezeu!

Daniel CORBU

Decimarea elitelor creatoare ale României

(*urmare din nr. trecut*)

Un ultim citat din textul sentinţei: „În sfârşit, nu pot fi reţinute nici susţinerile pârâtului în sensul că discuţiile purtate cu generalul Pleşiţă ar fi lipsite de importanţă în sensul că nu ar fi furnizat informaţii pe această cale, intervenind pe lângă acesta numai pentru obţinerea unei vize pentru America pentru mama prietenului său, Matei Călinescu. Anterior discuţiilor purtate pe această temă, pârâtul aduce la cunoştinţa lucrătorului Securităţii aspecte rezultate din discuţiile purtate cu numitul P.G., inclusiv anumite probleme cu care se confruntă acesta din urmă, fiind de asemenea relatate şi alte discuţii atât cu ocazia aceleiaşi convorbiri cât şi cu alte ocazii (conform notelor de transcriere aflate la dosar)”. Este limpede că demersul lui N. Breban avea un caracter umanitar (avocaţii care îl reprezintă pe romancierul Breban în instanţă au amintit acest aspect). A face din opiniile exprimate prin astfel de demersuri dovada colaborării e ca şi cum membrii Amnesty International care trimiteau autorităţilor scrisori dând adresa prizonierilor şi motivele pentru care au fost închişi (scrisori de protest, greva foamei etc.) ar fi devenit informatorii Securităţii.

În concluzie, iată cele trei argumente – din suita celor expuse pe parcursul acestui demers – care pot fi folosite în apărarea autorului *Buneivestiri*: diferenţa dintre *opinie* şi *denunţ*; distincţia dintre *informaţie* şi *informaţie relevantă* în sensul legii; motivele discuţiei cu un ofiţer de securitate sau cu vreun înalt demnitar comunist sunt decisive. În acest sens, scriitorii care s-au întâlnit cu Ceauşescu şi informau despre relele lucruri făcute de birocraţii sistemului, în numele aspiraţiilor comunismului, ar fi şi ei colaboratori?

Instanţei îi scapă cu desăvârşire sensul legii pe care o aplică. Şi CNSAS l-o fi stăpânind oare? Răspunsul e ca un foc în ceaţă. Să înţelegem că CNSAS a devenit un fel de furnizor de informaţii pentru presa de scandal din ţară? Să înţelegem că CNSAS s-a transformat în instrument de decimare simbolică a elitelor creatoare ale României, prin care se conservă identitatea naţiunii române? Identitatea unei naţiuni ţine, evident, de securitatea statului român. Prin uciderea în efigie a vârfurilor creatoare ale României, în plină libertate, se atentează la securitatea şi integritatea identitară a statului român. Procesul condamnării unor nevinovaţi în plină libertate seamănă izbitor cu procesele staliniste. Întrebarea este: *qui prodest*, cui foloseşte să fie continuate procesele staliniste de decimare a elitelor creatoare în libertate? Virgil Nemoianu se întreba: „De ce plânge lumea aproape în unanimitate de calitatea deplorabilă, joasă, a păturilor politice din România? Nu cumva, zic eu, tocmai din cauza decimării sălbatice a elitelor, continuată prin auto-exilarea valorilor naţionale? (...) Cum se face că loviturile abuzive, violente s-au îndreptat şi se îndreaptă prin excelenţă împotriva generaţiei celei mai europene, celei mai echilibrate pe care a cunoscut-o România în secolul XX?” Urmează o întrebare care va da de gândit: „Cât de periculoasă este stârpirea valorilor în numele unor adevăruri inchizitoriale simpliste şi totodată cam dubioase?”

Cum şi în faţa cărei instanţe va răspunde CNSAS pentru repetatele abuzuri? Cum va fi trasă la răspundere pentru decizia dată, în lipsa probelor, dna preşedintă Ciobotaru, care judecă fără să stăpânească sensul legii aplicate? Cum va plăti d-sa pentru terfelirea numelui Breban? Cu asemenea judecători, cu o lege prin care se lasă poarta larg deschisă interpretărilor eronate şi abuzurilor, riscul e să fie condamnaţi de-a valma – în baza unor sentinţe la fel de… stupide era să zic, dar mă abţin – absolut toţi românii care au dat declaraţii organelor securităţii, adică… milioane? În timp ce criminalii odioşi – în primul rând, cei din epoca stalinisto-dejistă! – în văzul oripilat al tuturora, stau netulburaţi în rezervaţii locuite de păuni şi fazani şi se amuză: victimele lor de altădată, printr-o farsă macabră a istoriei, îşi păstrează statutul de victime... Una dintre cele mai grave boli sociale şi morale ale societăţii româneşti din perioada postdecembristă este, indiscutabil, eliticidul, ce seamănă în multe puncte cu aceeaşi boală, caracteristică stalinismului.

De fapt, ce noroc pe capul dnei preşedintă Ciobotaru! Cu o asemenea sentinţă şi-a asigurat, fără dubii, un loc în istoria literaturii române; e adevărat că e vorba de un loc ce nu-i face cinste. Cu toate acestea, e limpede că de aci înainte, numele dnei Mirela Monica Ciobotaru va figura în istoria literaturii române într-un capitol onorant al acesteia, dedicat autorului *Buneivestiri*. Un noroc similar l-au avut judecătoarea Savelieva şi procurorul general Sorokin, care l-au condamnat pentru „parazitism social” pe marele poet Iosif Brodski, ulterior, la 47 de ani, exilat deja în SUA, în 1987, Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură. Un detaliu semnificativ ce ţine nu numai de istorie literară: poetul Brodski a fost arestat în data de 13 februarie 1964; în ziua următoare, ucenicul şi marele admirator al Annei Ahmatova va avea primul infarct. Pe 28 ianuarie 1996 Iosif Brodski a murit în urma unui alt infarct.

Norocul dnei Ciobotaru, al judecătoarei Savelieva şi al procurorului Sorokin este incomparabil cu cel al procurorului imperial Ernest Pinard, care a condamnat dintr-un foc, în acelaşi an – 1857 – două păsări uriaşe: *Fleurs du mal* de Charles Baudelaire şi *Madame Bovary* de Flaubert. Victima care a urmat după cei doi uriaşi este Eugène Sue – unul dintre maeştrii din prima tinereţe a lui Fiodor Mihailovici Dostoievski.

Ce vor face în continuare legiuitorii români? Oare îi vor crea condiţii dnei Ciobotaru... să bată recordul procurorului imperial Ernest Pinard?

La începutul anului 2013, revista *Contemporanul* a lansat o campanie naţională, ce are un motto ales din Friedrich Nietzsche: „Un popor nu se caracterizează atât prin oamenii mari, pe care îi are, ci mai mult prin felul în care îi recunoaşte şi îi stimează pe aceştia”. Cum recunoaştem şi stimăm noi, românii, oamenii noştri mari? Simplu: îi exterminăm simbolic în piaţa publică înainte să existe o sentinţă judecătorească definitivă, apoi îi trimitem la tribunal şi îi condamnăm fără probe, batjocorindu-le viaţa, destinul, cariera, terfelindu-le numele, onoarea şi demnitatea. Apoi, ne mirăm că suntem recunoscuţi şi trataţi la fel.

Cultura, nr. 18, Mai 2013

Aura CHRISTI

Ancheta *Cafenelei*

POEZIA POSTMODERNĂ

1. O parte a scriitorilor şi a criticilor noştri a vorbit şi continuă să vorbească despre poezia postmodernă sau postmodernistă. Cine sunt aşa-numiţii poeţi postmoderni? Generaţia '80 în totalitate, o anumită fracţiune a ei – poeţii *Cenaclului de luni*, după cum crede Mircea Cărtărescu (vezi *Postmodernismul românesc*, 1999) –, poeţii optzecişti şi cei şaizecişti (Nicolae Manolescu, în vol. *Despre poezie*), poeţii generaţiilor sau valurilor poetice '80, '90 şi 2000, aşa cum susţine Dumitru Chioaru în antologia *Noua poezie nouă* (2011)?

2. În volumul *Postmodernismul românesc*, Mircea Cărtărescu afirmă că „prin 1985 (…) optzecismul era deja epuizat ca formulă poetică" şi că poezia optzecistă s-a salvat prin „angajamentul în lumea postmodernă", prin „orientarea ei (…) către cultura de tip nord-american, astăzi un adevărat arhetip al postmodernităţii", aşadar prin sincronizare.

Credeţi în sincronizare? Asigură de la sine modelul american sau cel occidental, în general, calitatea poeziei obţinute „prin sincronizare"?

3. Cum definiţi dv. aşa-zisa poezie postmodernă din spaţiul cultural românesc? Care sunt trăsăturile specifice, definitorii ale acesteia? Se regăsesc trăsăturile poeziei noastre postmoderne printre trăsăturile poeziei postmoderne americane (occidentale) de valoare?

4. Mircea Cărtărescu găseşte că poezia postmodernă românească se trage/provine din *Cenaclul de luni* şi că ea are cinci poeţi optzecişti-postmoderni de valoare (vezi *Postmodernismul românesc*), iar Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române*…, mizează pe 18 poeţi postmoderni, dintre care 11 sunt tot din *Cenaclul de luni*.

Provine poezia postmodernă românească în mod prioritar din *Cenaclul de luni*, sau poeţii postmoderni de luni sunt doar cei oficiali? Dv. câţi poeţi performanţi postmoderni credeţi că avem? 5, 10, 100? Aveţi curajul să ne daţi câteva nume de poeţi postmoderni valoroşi?

5. Credeţi că poezia optzecistă „este principalul (dacă nu singurul) sistem de referinţă", „atât pentru cititorii avizaţi, cât şi pentru cei mai tineri poeţi", aşa cum spune Alexandru Muşina în *Antologia poeziei generaţiei '80* (prefaţă la cea de-a doua ediţie, 2002)? Adică, dacă ne raportăm la poezia modernă sau la cea postmodernă în general, suntem cumva pierduţi pentru poezie?

6. Generaţia poetică optzecistă este „cea mai bogată şi valoroasă generaţie poetică apărută în ultimii 45 de ani", spune Al. Muşina în *Antologia poeziei generaţiei '80* (*Prefaţă*, 1993). Ce rezonanţă credeţi că are poezia optzecistă sau optzecist-postmodernă în context contemporan universal?

7. În seminarul de la Stuttgart din anul 1991, numit *Sfârşitul postmodernismului: noi direcţii*, s-a discutat despre epuizarea literaturii postmoderniste şi despre naşterea unei noi literaturi.

Este postmodernismul occidental în criză? Este acesta deja o literatură a trecutului? Şi cum vă apare dv. insistenţa/stăruinţa întru postmodernism a poeţilor români, care după ce s-au sincronizat cu postmodernismul american cu trei decenii mai târziu, continuă să rămână în tranşeele postmoderne chiar şi după ce steaua lui (se pare că) a apus?

8. Dacă nu credeţi în poezia postmodernă, în ce poezie credeţi totuşi? Ce fel de poezie se face acum la noi? Care sunt notele ei definitorii şi ce şanse are ea să se impună, dacă o raportaţi la poezia postmodernă oficială, adică la cea susţinută azi de *Guvernul Literar Postmodern*?

Anchetă realizată de **Virgil DIACONU**

„Estetica şi producţia optzecistă, în toată incoerenţa ei puerilă, nu-i decît o prelungire a esteticii marxiste"

Sincer, părerile (estetice, filozofice, mai ales „politice") ale lui Cărtărescu mă interesează exact cît prognoza meteo de la TVR, iar generaţia 80 nu ştiu ce înseamnă.

Ajunge să ai mintea un pic mobilată intelectual şi aerisită, ca să observi că estetica şi producţia optzecistă, în toată incoerenţa ei puerilă, nu-i decît o prelungire a esteticii marxiste; - postmodernismul e în esenţa lui stîngisto-comunist, aşadar n-are ce să mă intereseze. Doar în România „anticomuniştii" se laudă că sînt postmoderni, ba chiar opozanţi ai regimului.

În flecăreala lor apolitică (de fapt, laşa, ocolitoare a esenţialului) optzeciştii n-au făcut decît să lase bestia să-si facă mendrele. Vedeţi care le sînt mentorii: staliniştii Paul Cornea, Crohmălniceanu, Cosaşu etc. Evident, şi în această generaţie optzecistă (eu prefer termenul de promoţie) există scriitori eminenţi, dar foarte puţini: Danilov, Dan Stanca se numără printre ei. Şi Cărtărescu e citibil cu poemele din anii '80 şi cu *Levantul*; restul e destul de penibil. Dar, în context, poate fi socotit un vîrf. Există şi vîrfuri de categoria a doua sau a treia. Printre hîrtoapele şi deluşoarele care alcătuiesc geografia literară românească, autorul Garofiţei e un „vîrf".

Al Dvs.,

Cristian BĂDILIŢĂ

Aforisme

„A amîna, a aştepta”

- A amîna, a aştepta, iată modurile cele mai adînci de-a stăpîni obiectul amînării, al aşteptării!

- Nerăbdarea e totdeauna o naivitate.

- Argintul e un mugure de metal nedeschis, un vis prematur. Aurul e cadavrul unei flăcări, cald încă. Ora argintului sună prea devreme, ora aurului prea tîrziu.

- Cu cît e mai feroce o putere opresivă, cu atît pretinde mai vîrtos a reprezenta interesele obşteşti.

- Metafora: barochizarea unui adjectiv.

- „Simţul realităţii ni s-a dat pentru a ne orienta, dar şi pentru a face posibilă mirarea noastră în faţa *neverosimilului* realităţii” (Blaga).

- Asceza notaţiei în faţa dezvoltării, a „rotunjirii” verbale, de unde aspectul sacral spre care tind formulele scurte.

- Visul: transcendenţa cea mai la îndemînă.

- „În mijlocul uscăciunii şi al neputinţei de a izbucni în plîns şi de a mă despovăra, ce e tendinţa asta continuă de a mă ruga, chiar dacă rece şi maşinal, căutarea asta a templului, înclinaţia asta duioasă către ceea ce mi-a dăruit, copil fiind, viaţa spirituală?!” (Unamuno).

- Invectiva: starea de delir a ironiei.

- E atît de sincer, încît nu pregetă a-şi ucide adversarul.

- Există sentimente care se pot constata doar în umbra conştiinţei, similare stelelor ce luminează doar noaptea.

- În creaţie, constrîngerile ca şi libertăţile reprezintă aspecte ale ficţiunii. Desigur, cu excepţia constrîngerilor ce vin din afara creaţiei.

- Idealul unei prea mari transparenţe implică riscul reducţiei obiectului ce-l vizează.

- Orice tentaţie de-a socoti arta un divertisment este deja o expresie a *kitsch*-ului. *Omul-kitsch*, descris de Hermann Broch, înlocuieşte alternativa damnare/mîntuire cu cea de plictiseală/distracţie.

- Iubirea pipăie în răstimpuri eternitatea din noi.

- Cinismul oricărei semnături. Necesitatea semnăturii. Discipolii lui Rubens iscălindu-şi portretele într-o nară, într-un ochi, spre a atenua dilema.

- Neantul, din ce în ce mai concis.

- Scrie penntru a acredita pe un altul, pe cititorul său. Nu e, în felul acesta, un altruist?

- Imensa prospeţime a celor ce ni se refuză. Paradiziaca lor suculenţă. Absolutul lor.

- Ce încredere poţi avea în cel care te îndeamnă la o credinţă care nu-i şi a sa?

- Egoismul unei opere care te îmbie la pastişă.

- Fereşte-te de dezinteresarea plină de zel! Dezinteresarea e în sine un superlativ.

- Negustori de speranţe, dar şi negustori de deznădejdi.

- Ascetismul geometriei: punctul.

- Proverb arab: „Acela care nu se teme de nimeni, nu va găsi pe nimeni să se teamă de el”.

Gheorghe GRIGURCU

Cui i-e frică de Nicolae Breban? (II)

De ce le e frică de Nicolae Breban „adaptaţilor” (altfel zis, oportunişti) vechi şi noi, ciocoilor de curte veche şi de curte nouă, găşcarilor literari, proletcultiştilor şi fiilor lor, globalizatorii? Pentru că Breban îşi cîştigă cotidian libertatea de expresie prin actele sale *à rebours.* Ce scriitor al zilelor noastre a mai refuzat şi refuză onoruri de la foruri? Te adaptezi sistemului politic, nu eşti învingător, dimpotrivă, a avertizat memorialistul în ale sale *témoignages*, în patru volume, *Sensul vieţii*. Am sperat de-a surda, după acel Decembrie, să scăpăm de intelectualul răs-plătit de Putere. Or, prin mediatizare, o anume „pătură”, cum o numeau comuniştii, agreată la vîrf, a devenit „supra-ultra-elită”. Capitalul *intello* a fost acaparat de GDS (singurul care gîndeşte dar nu şi cel care gîndeşte singur); Andreea Pora („22”), practicînd autismul etic, îl acuză pe filosoful Andrei Marga că a lins mîna politicului, ca şi cum „neptuniştii” n-ar fi făcut-o. Cît despre Mircea Mihăieş, ca vicepreşedinte ICR, a dat verdict, în „România literară”, privindu-i pe Eliade, Cioran, Noica: „nu pot, fireşte, constitui modele de onorabilitate ideologică”. Fermecător acest *fireşte*!

A stabilit, cumva, ICR, sub Patapievici, o strategie a exportului de cultură românească, bine gîndită, bine realizată? Ce s-a văzut a fost eliminarea artei cu amprentă naţională, considerată dacă nu delict, atunci incorectă politiceşte. Abaterile de la linia PCR au devenit abateri de la linia PC, neconforme tiparului UE. Şi dacă ICR e agenţie culturală, antenă PR, atunci să aleagă între creativ şi atractiv ce trebuie ales. Sau se preferă literaţi mediocri şi agresivi, vandabili chipurile, în dauna marilor personalităţi autohtonizante, constant marginalizate? Întreb din nou: au fost traduse cărţile lui N. Breban pe bani ICR?

Goma „se bucură” în continuare de izolare nemeritată, de nerecunoaştere, în ciuda vocilor care cer dreptate pentru cel rămas, la rubrica *nationalité*, *réfugié roumain*, cum ne aduce aminte Flori Bălănescu, adică pribeag, fugar, băjenar. Goma a fost, scrie Gabriela Melinescu (*Jurnal suedez)*, „singurul disident român invitat la Stockholm pentru a informa PEN-Clubul suedez despre ce se întîmplă în România”. Şi cel mai aproape de Nobel, cred eu. Altă voce sonoră, LIS, în *Cartea zădărniciei*: „Este inimaginabil, Paul Goma n-a fost onorat nici pînă azi de USR, nu i s-a acordat un premiu pentru întreaga operă, n-a fost invitat în ţară (USR n-a insistat să fie repus în drepturi)”. Iar Petru Ursache, în *Omul din Calidor*: „Goma a luptat pentru unitate, pentru fortificare, pentru universalizare şi s-a văzut că s-a ajuns la dispersare, risipire de forţe. Cultura nu este o afacere a unei singure persoane, oricît de înzestrată ar fi; cunoaşte individualităţi marcante (şi cu cît mai multe, cu atît mai bine pentru ea în totalitate) pentru a supravieţui pe mari întinderi de timp; nu acceptă dictatura unui grup cu pretenţii şi închipuiri, îi displace ideea de «centru-margine»; dacă întîmpină obstacole naturale, ştie să şi le asocieze şi să se fortifice; dacă obstacolele sînt construite în chip artificial, cu intenţii diversioniste şi brutale, sfîrşitul tragic este previzibil”. „Pentru unitate, pentru fortificare, pentru universalizare” a luptat şi luptă N. Breban, în pofida faptului că ni se bagă în cap că n-ar mai fi în „trend”. Ei, şaizeciştii, au crezut în faptul că vor interesa Europa, „în ciuda tuturor majorelor, imprevizibilelor şi brutalelor impedimente de istorie sau mentalitate, limbă sau geografice”.

De la început *Francisca* a luat Premiul Academiei Române; prozatorul a fost pus în seria Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, nu altfel decît ca autor de „proză abisală” cu deschidere spre universalizare. Dar, *il y a un grand mais*: pentru că nu-i veleitar, nici ignar (rimă involuntară), nu-l irită sintagma de „poet naţional” pentru Eminescu: „Iar naţiunile au nevoie ca de aer sau de pîine, de copii sau de strămoşi, de aceste simboluri vii în care, cum o spuneau romanticii, se întruchipează Fiinţa adîncă, secretă a unei Naţiuni, însuşi rostul ei pe Pămînt” (*Sensul vieţii, Memorii II*, p. 359).

Cultura română obsoletă la hurtă? Cum ştim să dărîmăm ce s-a zidit frumos: „identitatea naţională a Românilor”! (majuscula îi aparţine lui N. Breban), pusă la index în anii ’50 de Control-Rolleri şi, acum, de globaliza(n)ţi.

Literatura a fost şi este pentru Breban o problemă gravă, presupunînd faptă, nu glumă. Iată-l protestînd împotriva opresantelor Teze ceauşiste din ’71, gest recunoscut cu uimire de Virgil Ierunca în ’76: „Ce-ai făcut dumneata, domnule Breban, e atît de neverosimil, că nici azi nu ne vine să credem”. Iată-l părăsind Parisul cu tot cu Flammarion, editura care-i publicase trei cărţi, ca să-şi continue lupta în ţară. Nobelizabilul Mircea Cărtărescu se simte în acid sulfuric în România, deşi e un răsfăţat al managementului şi al europarlamentarului Traian R. Ungureanu, care, după ce-l citeşte cu nod marinăresc în gît, declară fără păs: „literatura a dispărut. Cărtărescu e excepţia”. La polul opus, în ţara lui, Breban îşi simte redeşteptată forţa de creaţie; solul natal îi dă energie, îl inspiră, îl face prolific.

Faptul că şi-a provocat mereu destinul (soarta, Schicksal-ul) ca insurgent a trezit nemulţumiri, ranchiune, invidii, dar şi luări colective de atitudine parti(d)nică. Abia în 2003 a aflat, din revista „Dosarele istoriei” nr. 8, că a fost exclus din C.C. la cererea Biroului Uniunii Scriitorilor. În februarie ’72, au fost două şedinţe: una prezidată de Ceauşescu personal, pentru excluderea din C.C. şi din partid a lui N. Breban. Surprinzător, din stenograma şedinţei închise, rezultă că Ceauşescu l-a apărat, spunînd că Breban a criticat Tezele, nu sistemul comunist. „Abil”, s-a împotrivit propunerii venite de la tovii de vîrf ca Nicolae Breban să fie exclus din U.S.R. şi arestat. Există documentul, procesul-verbal. În cealaltă şedinţă, de Birou USR, Stancu, Preda, Jebeleanu, Bogza şi fraţii literari pentru care a scris atîtea exerciţii de admiraţie, Nichita Stănescu, Matei Călinescu, Cezar Baltag au propus să fie scos şi din birou.

În ciuda „stigmatului” originii burgheze (eu o numesc steaua galbenă a obsedantului deceniu, pe care am purtat-o şi eu), Breban a încercat din interiorul (da!) al PCR-lui să facă tot ce putea atunci pentru cultură, transformîndu-i pe proletcultiştii care se simţeau detronaţi din rang „şi care deveniseră mai «vigilenţi» decît cei plătiţi pentru asta” (lucr. cit., vol. IV, p. 105) în duşmani pe viaţă şi pe moarte.

Fiul de preot unit, taxat „duşman al democraţiei populare” încă din adolescenţă, a fost propus la Congresul X, august ’69, membru supleant C.C., alături de Jebeleanu şi de D.R.P., dar şi de Eugen Barbu. „Plini” erau deja Zaharia Stancu şi Titus Popovici. A ajuns în staff-ul lui Ceauşescu, dar nu s-a lăsat supus dresurii politice, aşa cum au făcut-o atîţia slujnicari fideli. A

rămas aceeaşi personalitate independentă faţă de partidul-cenzor, care trimitea instrucţiuni de nepublicare a textelor „necorespunzătoare” liniei. Personalităţile independente plătesc; mereu, cele dependente sînt plătite. Şi ce vremuri am trăit, Doamne! Pentru Crohmălniceanu (în ’62, vă rog!), Cioran mai era „promotor al fascismului”, iar Blaga „exponent al păcătoşeniei dragostei trupeşti” (v. Conferinţa scriitorilor din acel an). De precizat că Blaga, scos din universitate şi exilat la Biblioteca din Cluj a fost obligat să-şi scoată propriile cărţi din circuit şi să le treacă la Fond S(ecret). Din păcate, o nouă dictatură a nonvalorii ne pîndeşte, iar cenzura cunoaşte noi modalităţi de a respinge cărţi şi idei. O carte bună într-o editură mică are şanse zero faţă de o carte bună mediatizată masiv. Vrea Humanitas, om te face, chiar dacă nu tot ce publică e valoare certă. Inegalităţi de şansă? Da. Atunci, de origine socială, acum, de castă; atunci, politică, acum corect-politică. Şi cum să nu le fie frică de cuvîntul eseistului N. Breban criticilor de întîmpinare, deveniţi agenţi de vînzări şi derutînd cititorul cumpărător prin trişerie piaristică?

De ce a ajuns „Contemporanul. Ideea Europeană” pe lista neagră a tăierilor de subvenţii? De ce n-a plăcut? Pentru că echipa redacţională sub directorat Breban s-a opus *sabotajului* cultural, adică detractărilor, confuziei de valori, minimalizărilor incorecte, trădării „criticii”. Aşadar, cui i-e frică de N. Breban? Celor care vor să fie distruse valorile de patrimoniu pe care le apără N.B. cu un acut simţ al valorii. Iar eseistul ne-a avertizat în repetate rînduri: dacă etnia e dispreţuită, pictată cu negru istoric din lipsă de empatie cu subiectul, şi scriitorimea ei e dispreţuită. Scriitorul român e invizibil acum în ţară, dar şi în străinătate. Trebuie să i se restabilească prestigiul, cota valorică, punct înscris în programul de candidat la preşedinţia USR.

Cum lumea scriitoricească e ficţionară, e important, după mine, să ştim exact cum şi ce-a fost, ca istoria literară să judece în cunoştinţă de cauză. Întîi, în toamna ’68, N. Breban a fost redactor-şef adjunct la „România literară” a lui Geo Dumitrescu, ceilalţi doi adjuncţi fiind Ion Horea şi G. Dimisianu. Moment: Popescu-Dumnezeu zburătăcise din scaune pe Ion Bănuţă-ESPLA, pe Băieşu de la „Amfiteatru” şi pe Nicolae Dragoş de la „Scînteia Tineretului”, iar antologia de poezie a lui N. Manolescu fusese desfiinţată chiar sub ochii lui Ivaşcu. Mizil i-a spus lui N. Breban, înainte cu cîteva zile de Congresul scriitorilor din toamna lui ’68, că partidul a fost obligat să topească antologia la cererea scriitorilor Boureanu, Jebeleanu, Cicerone Teodorescu şi asta pentru că ar fi inclus în sumar „fascişti notorii” ca Nichifor Crainic şi Ştefan Baciu. Atunci, chiar în acea şedinţă de excludere, N. Breban a propus curajos ca editorialele („anoste şi conformiste”, scrise de Cicerone Teodorescu sau Baranga) să apere în fine valoarea estetică şi l-a propus pe Matei Călinescu, anti-dogmaticul. „Dumnezeu” l-a aprobat: l-a numit pe Matei Călinescu editorialist. De subliniat: cît timp a condus „România literară”, Breban a rezistat presiunilor (dinspre partid, dar şi dinspre scriitori) să-i scoată din redacţie pe Dimov şi pe Goma.

A fost dez-articulat social după protestul contra Tezelor şi demisia de la „România literară”, trimisă lui Z. Stancu de la Paris. Adrian Păunescu, fostul fidel, i-a spus la întoarcere, în’ 72: „cred că-ţi dai seama, Nicolae, că... ai devenit un lepros social”. Solidaritate între scriitori? Zero. Nu s-au solidarizat, cum nu s-au solidarizat nici cu Paul Goma. Lipsa coeziunii e una dintre maladiile breslei, acutizată postsocialist, ca şi lipsa respectului reciproc. Cotizanţii adoră *cheta pe flegmă* (titlu de debut al lui Dan Lungu).

Breban venise cu risc major în ţară cu gînd să-şi spună cuvîntul în plen, la Conferinţa Scriitorilor. A fost şters de pe lista delegaţilor, împreună cu Goma şi Ţepeneag. A protestat careva? Că nu ştiu. De ce să-şi piardă privilegiile? Mai comod era să se împotrivească pe la colţuri, să se vaite pe la madam’ Candrea ori sa rămînă cinic-pasivi. Erau deranjaţi în habitudini de disidenţa *enormă* a lui Breban.

Cu toate astea, oriunde, de la Paris la Fundata, N. Breban face elogiul prieteniei, sentiment prioritar: „Prietenia, aceea, cu majusculă, m-a asistat şi ajutat în ceasurile mele cele mai grele, mai năucitoare”. E o tărie şi-n a trece peste animozităţi. Scrie Breban în *Memorii* despre cei care i-au întors spatele după protestul contra Tezelor: prietenul Raicu n-a mai scris despre Breban-„proscrisul”, deşi publicase *Îngerul de gips*, *Bunavestire*, *Don Juan* şi *Drumul la zid*. Nici Negoiţescu, preferîndu-l pe Popescu-junior. Alt Popescu, cel supranumit Dumnezeu, i-a spus că a comandat cronici negative, 4 (patru), la *Îngerul de gips*, lui Crohmălniceanu, lui Râpeanu, lui Aurel Martin, lui Ion Ianoşi. Solidari în denigrare confraţii! Da, dar incapacitatea breslei de a fi unită cît de cît îi reţine mai puţin atenţia decît gestul lui N. Manolescu: cînd Breban nu mai avea poziţie socială, criticul a spart bariera marginalizării şi i-a oferit prietenia sa. Iar *Bunavestire*, în ciuda incriminării în Plenară de Titus Popovici, a primit premiul USR în ’78, datorită lui Geo Dumitrescu şi lui N. Manolescu. Deci s-a putut. Acum, însă, deşi în Statut e trecută, lîngă *primatul valorii*, *solidaritatea profesională*, iar USR trebuie să apere – prin Statut – „interesele profesionale, economice, sociale şi morale” ale scriitorilor din România, *atentatele la demnitate* produse pe surse CNSAS nu sînt amendate cum ar trebui, ca să nu pomenesc decît cazul Cezar Ivănescu, împins în moarte de indiferenţa colegilor de condei. Mai rele sînt cele indiferente – zic eu – decît cele rele.

În anii ’80, lui Noica i s-a propus să publice o lucrare a sa în cinci limbi de circulaţie. A renunţat în favoarea lui Blaga: îl vedea mai reprezentativ decît el pentru filosofia română. Acum, în perioada cea mai lamentabilă din istorie pe care o traversăm, nulocraţia înregistrează izbînzi după izbînzi în lupta cu meritocraţia. *Arca* lui N. Manolescu e mică, nu încap în ea toţi cei care merită; în schimb, pe porţile vraişte ale USR intră oricine. Se mai poate vorbi de o castă profesională a scriitorilor? Cît sînt de scriitori eseiştii *copy-paste* ori epigramiştii vinului? Avem peste 2400 de scriitori cu carnet. Şi-mi amintesc de un articol semnat în faza sa maoistă, de un istoric literar de pe Bahlui, extaziat de politica lui Mao de a cultiva poeţi-propagandişti în orice cătun: zeci de mii.

Cui i-e frică de N. Breban? Şi detractorilor, şi imnologilor. Altfel, nu se explică de ce, la candidatura sa din 2009 pentru preşedinţia USR, s-a răspuns cu voturi puţine, deşi cel mai important deziderat din program era „reabilitarea imaginii scriitorului”.

Să înţeleg că, nevotîndu-l pe N. Breban, scriitorul român n-a dorit „să-şi redobîndească importanţa şi prestigiul pierdut în ultimele decenii”? Oare n-a vrut să-i testeze integritatea şi eficienţa sau s-a temut de ele?

Magda URSACHE

Cabinetul de stampe

Colapsul criticii tovărăşeşti

Cum se face?; *de ce se face?*; *pentru ce se face critică literară*? sunt doar câteva întrebări ale căror răspunsuri, dincolo sau nu de varietatea reacţiilor sau de pasiunile pe care le stârnesc în rândul partizanilor, trădează indubitabil modul de a înţelege literatura. Oriunde ar fi practicată, fatalmente sincronă până la un punct cu gradul de progres sau de sinuoasă evoluţie a epocii sale, dacă nu produce atât de rapid pe cât ne-am dori o nouă definire, mai nuanţată, a literaturii, prin natura sa, critica literară rămâne în permanenţă capabilă de a repune în discuţie şi a radiografia natura propriului statut şi noţiunile definitorii, parti-prisurile ideologice şi automatismele de limbaj devenite redundante, îndreptăţirea demersului specific cu plusurile şi ratările inerente, punându-se, aşadar, singură în cauză, analizându-se şi judecându-se pe sine.

Formă noetică prin excelenţă a unei practici de valorizare culturală, critica veche (*tradiţională* sau oricum vrem să-i spunem) şi *critica nouă* (*sau noua critică*, după titlul simpozionului – de ce nu ? – din primăvara acestui an, organizat de secţia de specialitate a U.S.R.) nu sunt mai puţin, parafrazând un mare clasic, o oglindă a vremurilor. De la cronica literară la studiile monografice şi de la comentariul erudit la eseul critic, pentru a rămâne la doar câteva articulaţii ale fenomenului, la un sfert de secol aproape de la *loviluţia* (cum se mai spune) din decembrie 1989, serbedele îndrăzneli sau palidele izbânzi, dar mai ales, nenumăratele metehne ale criticii româneşti reflectă cu brio, în felul lor, profunda criză a valorilor liberale din toate domeniile vieţii-sociale, culturale şi politice de la noi. Lipsa bunei-credinţe şi lectura superficială sau incompletă a textelor (uneori, nici atât!), judecata fără probe materiale, falsificarea gravă a ierarhiilor, impostura crasă (cineva spunea că toţi scriitorii care şi-au scos cărţile în comunism cu ajutorul instanţelor cenzurii sunt în realitate nişte impostori), prostia ridicată la rang de *primum movens* şi o adevărată teroare primitivă („nimeni nu e mai capabil, citeşte *căpos*, ca mine” şi „ce-are a face dacă n-am principii şi mint de îngheaţă apele, atâta vreme cât, ca ditamai directorul de revistă, nimeni nu mă poate împiedica să tai şi să spânzur în sprijinul grupului de interese” – şi, slavă Domnului, avem astăzi, pe puţin vreo sută de reviste parohiale!) –, acestea şi încă multe alte rapturi în materie constituie tot atâtea aspecte ale unui caz clinic grav (şi mă refer în special la „critica tovărăşească”), dovezi evidente ale impasului major al unei părţi a criticii literare practicate şi la ora de faţă în România.

La alte dimensiuni şi sub rezerva diferenţei de specificitate socio-culturală, fenomenul, dacă singură această constatare e de natură să mângâie pe cineva, poate fi întâlnit însă şi în Franţa, de pildă, unde de ceva vreme ni se vorbeşte, fără rezerve chiar, de sinuciderea criticii literare actuale. Într-un articol (*Comment la critique littéraire s'est suicidée*) publicat în primăvara acestui an într-o prestigioasă revistă franţuzească, scriitorul şi criticul literar Pierre Jourde întocmeşte o listă destul de cuprinzătoare a disfuncţionalităţilor la zi ale criticii literare din Hexagon. Pe fundalul general al scăderii vertiginoase a prestigiului şi importanţei actului critic, tot mai subminate de dezvoltarea Internetului (vezi aiuritoarele opinii suicidare de pe bloguri!), între disfuncţionalităţile criticii semnalate de autorul celebrei *La litterature sans estomac*, la loc de frunte le întâlnim menţionate pe cele indisolubil legate de ascuţirea conflictului de interese sau privind diferenţele de ideologie, însă nu putem închide ochii nici când vine vorba de refuzul polemicii sau de respingerea tot mai violentă a criticii negative, dereglări de metabolism oricând decelabile şi în critica românească la zi. Dacă în multe privinţe „complexul maladiv” pe care îl acuză astăzi critica franceză ar putea aduce cumva sau chiar seamănă pe alocuri cu toxicitatea unor medii ale criticii curente de la noi, indiscutabil că nu „modelul francez”, Doamne fereşte, se face vinovat de necroza de care sunt atinse la ora de faţă multe dintre ţesuturile literaturii româneşti, ci practicile joase ale criticii tovărăşeşti (comunist-neo-comuniste) utilizate şi astăzi cu îndărătnicie de vătafii vechii criticii partinic-dogmatice, de inspiraţie stalinistă, în ciuda anacronismului şi falimentului lor cert.

De altfel, remanenţa de durată a sălbăticiei acestui model (chiar şi la un sfert de secol de la căderea comunismului în Est) se face răspunzătoare în cea mai mare măsură de starea proastă a unei practici disociative, de obicei evazive şi neconcludente, caracterizată mai curând de absenţa spiritului critic şi obedienţă faţă de orice factor de putere, decât de afirmarea şi impunerea cu tărie a libertăţii opiniilor şi consideraţiilor de valoare. Mai mult decât atât, în comparaţie cu modelul criticii franceze care, în ciuda prezicerilor atâtor Casandre, se încăpăţânează, printr-un necurmat proces de autoinvenţie, să reziste într-o cultură care, de fapt, îi oferă de sute de ani nu numai suportul stabil necesar, dar şi un tonus vivant, modelul recurent al criticii comunist-neo-comuniste de la noi, tot mai marginal şi mai anapoda faţă de maniera eficientă şi total decomplexată de abordare a textului literar, cultivată în ultima vreme în special de o pleiadă de critici tineri (la curent cu tot ce e nou şi valoros în materie în critica europeană) se manifestă pe zi ce trece cu superfluitatea unui grup de interese antireformist şi ostil modernizării, incapabil să accepte şi să înţeleagă în mod just întreaga anvergură şi complexitate a specificităţii fenomenului literar. Dogmatic şi pueril pedant, îngust moralizator şi şcolăreşte lipsit de anvergură şi personalitate, violent refractar nu numai la orice tentativă de estimare a gravităţii greşelilor de natură ideologică şi de punere în discuţie a coloraturii purpurii a unor personalităţi considerate

deşănţat până mai ieri genii şi titani comunişti, dar şi în chestiuni de metodă, total revanşard şi evident ostil faţă de tentativele oneste de integrare în canonul naţional a literaturii exilului, acţionând asupra originalităţii şi valorii textelor (oricare ar fi ele) exact ca un tăvălug târât din greu de plăvani, modelul criticii comunist-neo-comuniste încercuieşte de obicei un latifundiu al tuturor platitudinilor şi opiniilor prosteşti translate de unele voci „critice" tovărăşeşti direct de pe blogurile nostalgicilor, unde se vântură la greu un pospai de idei imuabile moştenite de la vechiul regim, şi unde, în realitate, nu e posibilă nicio discuţie, nici de principiu şi nici la obiect. A, sunt pete pe soare!? Foarte bine! Însă a le căuta pe obrazul criticii literare comuniste (neo-comuniste) e o crimă, sar ca arşi cu fierul roşu de pe meterezele lor de fum, scoţând panglici de indignare pe nări, ultimii codoşi ai celei mai mari mistificări ideologice din toată istoria noastră.

Atacat cu fanatism, de două ori în ultima vreme, de un atare vajnic edec comunist în paginile propriului tabloid (*Litere*), în aparenţă, pentru enorma crimă de a deschide o discuţie asupra perioadei purpurii din activitatea lui G. Călinescu, considerat cu onestitate de mine (vezi *Cafeneaua literară,* nr.3 (122)/2013), drept „criticul de mare amplitudine intelectuală, dar şi de mare fariseism doctrinar", mă văd nevoit să intervin şi să schiţez în câteva linii (oricât de lehamite mi-ar fi) eboşa portretului acestui caraghios, pe numele lui când Tudor (Dorel) Cristea, când, dacă nu mă înşel, George Buzinovski (!). Profesor secundar toată viaţa într-un târg de provincie ieşit din izină, se spune, pentru producţia de covrigi şi croncănitul sinistru al ciorilor (de unde, zice un conorăşean al insului, şi provine denumirea oficială a târgului!), numitul belfer de la Şcoala pentru reeducarea minorilor din Găeşti aflată în subordinea Direcţiei Generale a Penitenciarelor şi a Coloniilor de Muncă! s-a remarcat sub comunişti mai ales prin energia cu care şi-a îndoit spinarea şi a sărutat mâna autorităţilor comuniste, neieşindu-le, ca slujitor cuminte şi credincios, niciodată din cuvânt. Plin de sârg, neostenitul adept al doctrinei proletare iubea regimul de tristă amintire cu fanatismul unui fecior căruia în permanenţă stăpânul se vedea nevoit a-i gâdila vârtos cu bocancul zelul inutil. La Revoluţie, mi-amintesc încă perfect, de frica binelui împărţit cu generozitate (vai!) concitadinilor provinciali, insul fugise, *sine nobilitate*, spre coclaurii izbăvitori ai Jugurenilor de Dâmboviţa, unde jurase să moară cu mâna pe sapă... Însă, trecând zavera, pe plan profesional, cum singur se laudă într-un interviu din cartea lui Ion Coca, *Utopia unui profesor*, Târgovişte, 2010, „eu am practicat această meserie monotonă şi ingrată de profesor, doar aşa, în dorul lelii, că trebuia să-mi câştig pâinea cea de toate zilele. În realitate, se alintă, cu fanatismul pervers al tuturor bolnavilor de amor propriu, clientul nostru, eu sunt poet, prozator, critic literar şi conducător al revistei ‹‹Semne›› (citeşte „Litere"). Sunt membru al Uniunii Scriitorilor. Vă întrebaţi probabil cum de-am reuşit să public cărţile şi revista aduse de mine (*la interviu*, n.n.)… Simplu (…). Ei bine, am promovat toate căzăturile, mai mult, le-am dat note foarte mari. Ce mă costă un 10 trecut în catalog? În felul acesta am obţinut sponsorizări substanţiale ca opera mea să vadă lumina tiparului". Trec peste mizeria (am văzut) excelenţei profesorale ca atare a numitului care, vorba lui, ţine în mod evident de penal (amintesc aici că mărturia licitată artistic a prozatorului Ion Coca este în fapt declaraţia unui coleg de catedră al lui T.C.!), trec şi peste concupiscenţa morală a falsului moralist şi mai abitir cenzor, care, încă în suflet cu exemplul moralităţii „cuplului generic" ceauşist, dar în lipsa oricăror probe cu care să ne discrediteze cu orice preţ (vom vedea mai la vale şi de ce), pe culmile absurdului, nu pare că şi-a petrecut tinereţea (dacă o fi avut!!!) decât frecând pisoiu' tovărăşeşte, cotrobăind de zor prin coşurile de gunoi şi privind transportat prin gaura cheii taman la caracteristicile nedogmatice ale relaţiei noastre cu o elevă (pentru liniştea ta, Cristeo, te anunţ că nevinovăţia mea într-un caz de inadmisibilă malversaţie comunistă a fost de mult stabilită de către Comisia parlamentară pt. cercetarea abuzurilor şi reabilitarea persoanelor nedreptăţite de regimul comunist), şi mă opresc pentru a examina în zbor de pasăre câteva caracteristici ale iezuitei sale practici (?) critice.

Având ca unic model scrisul de direcţie al doctrinarului comunist C. Stănescu, sistematic şi pervers exersat, de predilecţie, încă din anii slugărniciei la „Scânteia tineretului" şi până astăzi, pe operele surogat-ideologic ale unui Eugen Barbu, Ion Lăncrănjan, Adrian Păunescu, Eugen Jebeleanu ş.a. de teapa lor (evident, nu fără oarece spor de consideraţie în rândul partidului unic şi alte foloase materiale), fără un minim obligatoriu de suport teoretic şi înălţare speculativă, pedestru cât încape şi meschin calculat precum comoara de două carboave a unei babornițe ieşite din timpul ei afară, lipsit de culoare şi lălâu ori plin de platitudini şi locuri comune, scrisul lui Tudor Cristea este nu numai expresia unui deficit de vitalitate umană, dar şi efectul autocenzurii catastrofale care deturnează pe o canava resentimentară de clevetiri parşive, bucuria de a resimţi şi gusta în deplină libertate viaţa specifică figurilor şi formelor genuine ale literaturii. Netrăind în niciun fel litera şi nici literatura, practic, acest Cristea nu-şi trăieşte nici măcar propria viaţă. Potrivit decalogului comunist atât de bine însuşit, pentru Cristea până şi erosul trebuie să însemne tovărăşie şi nimic altceva decât tovărăşie… Scos în afara cadrului gineceului familial de coloratură comunistă, după bruma de minte şi simţire a clientului nostru, sub absolut toate manifestările, erosul sau agenţii lui purtători ar trebui ascunşi temeinic după gratii! În scris sau în luările de cuvânt publice, problema lui Cristea însă e lipsa curajului de a înfunta adevărul şi dimensiunile meschine ale propriei personalităţi… Am râs în hohote de gafa pe care a comis-o când, după ce s-a dat în stambă în faţa unor copii de şcoală, cărora le-a făcut teoria genialităţii poetului născut la Bârca, a scris pe blogu-i jegos că a aflat, chipurile, de manifestarea dedicată în urbea lui (!!!) morţii *poetului stadioanelor* prin intermediul unei gazete locale. Ca şi cum, vorba aia, nici nu mâncase usturoi şi nici gura nu-i puţea îngrozitor. Tipic comportamentului cripto-comunist, deşi s-a etalat ca un practicant fervent şi vajnic apărător din oficiu al doctrinei neo-purpurii, Cristea al nostru pozează ignar şi ar vrea să fie perceput acum precum Albă ca Zăpada. Nu se poate, Cristeo! Dumnezeu a aşezat cu chibzuinţă îngerii în cer şi diavolii în iad. Ba chiar i-a însemnat cu un inconfundabil timbru de castraţi pe unii şi i-a băgat într-o bolgie specială dimpreună cu toţi nevolnicii emasculării.

Ajuns la o bătrâneţe tristă, acest individ înăcrit se tăvăleşte ridicol de ani buni în respectabilitatea de doi bani a unui osândit al propriei neputinţe. Cu mutra de jandarm mărginit şi „ochi urduroşi, sprijiniţi pe pungi vinete proeminente cât nuca", având

„aerul că el stă cocoţat pe un pisc ameţitor" (vezi Ion Coca, op. cit. pag 239), Tudor Cristea este un monument dezolant al calităţii defectelor sale în care fanatismul unui amor propriu găunos întrece orice măsură.

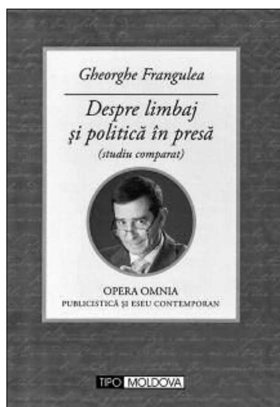
Promiteam mai înainte să dezvălui motivele reale pentru care ipochimenul (vorba lui!) ne atacă. Căci, este evident, pasiunea mincinoasă ivită din senin de apărător al lui G. Călinescu, atâta vreme cât nici măcar romanele nu i le-a citit, este o gogoriţă rizibilă. Să vedem. În numărul din martie curent al revistei Argeş am făcut o cronică unui aşa-zis roman (*Paradis. Ieşirea din Paradis*) scris de amicul lui Cristea, adică de redactorul şef al revistei *Litere* şi totodată directorul editurii Bibliotheca pe numele lui, Mihai Stan. De precizat că T. Cristea e directorul lui M. Stan la revistă, iar ultimul este directorul editurii care îi publică şi nemureşte lui Cristea toate aberaţiile. Nu mai ai loc, vorba aceea, de directori! Astăzi, cei doi sunt strâns legaţi nu numai de tinereţea petrecută savant la şcoala de corecţie din Găeşti, nu numai de crezul socio-politic comunist comun niciodată trădat, dar, mai ales, de o serie de interese oculte. Un singur exemplu: revista cu pricina susţine necondiţionat în paginile ei „literatura" tipărită de editura numită, care editură, la rându-i, obţine fonduri publice proporţionale cu numărul membrilor autointitulatei Societăţi a scriitorilor dâmboviţeni unde director este tot M. Stan. Acest M. Stan a ajuns până acolo încât a înscris în rândul membrilor s.s.d. până şi oameni care n-au cerut şi nu şi-au dorit niciodată acest lucru. După ce a ponegrit cum a vrut, când „Humanitas"-ul, când U.S.R.-ul căreia i-a cântat adesea prohodul, la şaptezeci de ani trecuţi, visul lui, alimentat şi de ranchiuna altor năpârstoci, este să-şi exercite dexteritatea de ilustrisim intrigant şi sforar neîntrecut din interior. Dar să revenim la roman.

Sub forma unei autobiograficţiuni la cote joase şi plină de bâlbe, ca să nu lungesc vorba, ca orice nostalgic, Stan acreditează în *Paradis. Ieşirea din Paradis* ideea superiorităţii vechiului regim, pledând în mod absurd că tot înainte era mai bine sau, altfel spus – dar tot una – că era mai bine când era mai rău... Pentru cine a citit cartea, „Paradisul" ego-eroului lui Stan a fost şi a rămas regimul ceauşist, iar *Ieşirea din Paradis*, are în vedere indubitabil revoluţia din decembrie '89 şi perioada de tranziţie spre o societate liberală. Dacă aşa vede el lucrurile, ce-am putea face noi altceva decât să discutăm şi să arătăm, eventual, cu degetul. Numai că… Isterizat probabil de jelania lui M. Stan, care, la nivelul lui de înţelegere şi judecată, a luat analiza la obiect făcută de noi cărţii sale drept un teribil afront (din această perspectivă, exact ca pe vremea inchiziţiei, unii dintre acoliţii lui nu s-au sfiit să intervină direct la organe şi servicii), cu responsabilitatea apărării înainte de orice a grupului de interese şi cu ditamai musca pe căciulă (întrucât, în viziunea lui, surogatul lui Stan „este (un roman) remarcabil"), T. Cristea se apără ca un apucat, atacând furibund orice, în afară, evident (căci n-are nici un argument!), de chestiunea ridicată de noi. Nu putea, nu e aşa? să-şi dea atât de uşor jos masca de cripto-comunist! Dintotdeauna, altminterea, acest Tudor Cristea care nu se poate coborî nicicum din empireul lui de la Găeşti a preferat atacul la persoană atacului ideilor. Dar suntem oameni şi înţelegem. De unde atâtea idei şi mai ales comprehensiune la un neica nimeni!?

Ştefan Ion GHILIMESCU

„Nu am venit pentru cei sănătoşi, ci pentru bolnavi"

Tot mai prezentă Editura TIPO MOLDOVA, Iaşi, în plan naţional şi chiar în oraşul poeţilor, Piteşti. După două cărţi de poezie (Virgil Diaconu şi Aurel Sibiceanu) a urmat cartea de cronici literare a criticului Nicolae Oprea şi, acum, volumul *Despre limbaj şi politică în presă*, semnat de ziaristul Gheorghe FRANGULEA. Cărţile de lux ale editurii apar în colecţii coordonate de poetul şi prozatorul Aurel Ştefanachi.

Lansarea cărţii lui Gheorghe FRANGULEA a avut loc vineri, 27 septembrie a.c., la Biblioteca Judeţeană Argeş. Despre carte, autorul ei şi condiţia ziaristului au vorbit, între alţii, scriitorii Aurel Ştefanachi şi George Rizescu, Octavian Sachelarie, directorul bibliotecii, ziariştii Mihai Golescu, Doru Dinu Glăvan şi Nicolae Badiu, Tudor Pendiuc, primarul Municipiului Piteşti, şi, fireşte, autorul.

„Cartea d-lui Frangulea este o carte curajoasă, cu comentarii pe măsură. Autorul este un om modest şi perseverent. El are curajul să spună adevărul. Fireşte, adevărul îi supără pe unii. Cartea merită să fie citită, pentru că din ea ai ce să înveţi. Eu vă doresc să „recidivaţi", domnule Frangulea, pentru că aveţi ce spune", a apreciat dl. Tudor Pendiuc.

Din maximele ziaristului Frangulea am reţinut:

- Cârdăşia dintre politicieni şi presă omoară democraţia.
- Unii dintre ziarişti sunt codoşi şi manipulatori.
- În biblioteca noastră intră mai mulţi oameni decât în toate cârciumile.
- Când te apropii de oameni te depărtezi de Dumnezeu.

Şi pentru că la acest ultim punct nervul meu critic s-a activat brusc, mi-am amintit că fariseii l-au acuzat pe Iisus pentru faptul că stătea la masă cu cei necuraţi. Drept pentru care, El le-a răspuns:

Nu am venit pentru cei sănătoşi, ci pentru bolnavi. Nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci cei bolnavi.

Altfel spus, nu cred că apropierea de Domnul presupune îndepărtarea de oameni. Tocmai pentru că speră să îndrepte ceva printre oameni a scris prietenul mea cartea despre care facem vorbire. **(V.D.)**

CLUBUL

Cafeneaua literarã

86 ▪ octombrie 2013

- **Emilian MARCU**
- **Denisa POPESCU**
- **Alexandru MĂLĂESCU**

Apare sub îngrijirea lui Virgil DIACONU

Emilian MARCU

De cât te-aştept, lumina….

De cât te-aştept, lumina s-a subţiat sub pleoape,
Ecourile-n fluturi abia se mai aud.
Tăcerea mării moarte nisipului pe ape
I se închină-n taină cu valul stins pe prund.

Amurguri disperate-n păstaia lunii cată,
Cum cată roua floarea-n mirare sub câmpii.
Albitul trup, cenuşii, ca un comând, de-odată,
Se surpă-n clipa rară în zbor de ciocârlii

Şi pare aşteptarea rugină pusă-n săbii
Şi-n zborul de cocoară abia, abia zărit.
Ecourile-n fluturi, precum un stol de vrăbii,
Aprind în cer oglinda tăcutului zenit.

De cât te-aştept, îmi pare, lumina-i mai subţire,
Albirea de pe oase cuprinde-a ta nuntire!

Cu gura ta…

Cu gura ta ca un căuş de taină
Mi-ai primenit zăpada de pe trup,
Lăsând o undă de-mplinire ce se caină,
Cum mielul blând ce-i mângâiat de lup

Flămând cum este ploaia cea de vară
Ce se-mplineşte-n fluvii mai apoi
Cum se-mplineşte în cuibar de ceară
Mierea zvâcnind în chinul cel de soi,

Pe când albina roabă, în colind pe floare
În cupele de aur, în vară, s-a lăsat.
Mi-ai primenit zăpada de pe trup de sare,
Cum tulbură femeia trupul de bărbat.

Flămând cum este ploaia cea de vară,
Mă împlineşti ca mierea în cuib de ceară.

Imperii reci de frunze…

Imperii reci de frunze sărutului se lasă
Seduse-n clipa rară când vântu-n calendar
Va şti să-nchidă vârsta cum uşa la o casă
Când mugurul privirii ia foc, şi iar, şi iar…

Culorile-n derivă, pe diguri de tăcere,
S-or decanta-n uitare, s-or limpezi uşor,
Amurguri vegetale s-or scufunda-ntre ere,
Vertebrele luminii ucise-s sub picior.

Iar sângeria frunză năvalnică-n surpare,
Năvalnică-n tăcerea cu care mă-nconjoară
Sub răzvrătirea vrajei, o ştii, din întâmplare
Emoţiile toamnei s-adune reci fuioară.

Şi recile imperii de frunze, în cădere,
Vor şti să guverneze tăcerea dintre ere!

Iar de gura ta…

Iar de gura ta mă las încet şoptit,
Cum şoptită-i aura-n icoană
Când se odihneşte fulgeru-n granit
Adumbrind răpita spinilor coroană.

Iar m-afund în lanul des de mac,
Roşie mi-e umbra înflorind a seară.
În izvoară şoaptele s-au cuibărit şi tac,
Precum tace timpul în colac de ceară.

Nourii-n surpare peste gura mea
Şoaptele-ţi aduc să mă-mplinească.
Umbra ta s-a contopit c-o stea,
Umbra mea-i un nour greu de iască.

Iar de gura ta mă las încet şoptit
Că-n izvoară urma e de-acuma infinit.

Aş fi putut să te zidesc...

Aş fi putut să te zidesc zidire
Din propria-mi închipuire...
Aş fi putut, zidindu-te-n cuvinte,
Să îţi dezleg şi gând şi oseminte

Şi să te duc spre-o insulă pustie,
Zidindu-te-ntre lumânări de vie
Şi printre crini curaţi şi albi, de ceară,
Zidindu-te să te zidesc în pară.

Să te zidesc aş fi putut, îmi pare,
Să te descopăr jertfă pe altare.
Cenuşă caldă-n lună şi-n tăcere,
Te-aş fi ştiut a mea spre înviere.

Aş fi putut!... Dar oare cine ştie
De-ai fi rămas, aşa,-ntre ziduri, vie?

Denisa POPESCU

Femeia de lângă mine (1)

Am să scriu despre femeia de lângă mine. E o lacrimă pe tocuri. Mai înaltă ca tocurile. Ochii ei umplu paharele şi le deşartă pe rând. Un sâmbure uriaş, gura, când nepăsător, când duşmănos de fierbinte, se-nfige în tâmple o dată cu sprâncenele. De obraji atârnă o ceaţă netedă, ai spune bolnavă, dar nu, nu despre boală e vorba, ci despre cât a murit şi despre cât a putut să învie. Despre cât a lăsat şi cât a primit. O lacrimă pe tocuri absurd de subţiri este femeia de lângă mine. N-am linişte din pricina ei. Din pricina gleznelor de fetiţă adormită, pe care se suie şi coboară, fără să-şi pună întrebări. Nici dacă trece strada, nici dacă aţipeşte cuminte la semafor. Cât s-o mângâie verdele, apoi roşul, cu nesfârşita lor singurătate.

Domnul de Vanilie se-ntoarce

Domnul de Vanilie se-ntoarce. Aura lui e-o poartă deschisă. Intri în ea ca-n rama unui tablou. Ca în pieptul unui erou. Eşarfa-i stă strâmb şi parcă s-a mai boţit. Dar vanilia miroase şi-acum a cer dezgolit. Pleoapele încarcă o linişte nouă dintr-o mină abandonată, în care nu plouă decât atunci când se-ndură să plouă.

Domnul de Vanilie trece prin stepele mele decolorate ca o binecuvântare în rate. Fie şi-aşa! Când trece, ghemul din mine bate mai repede ca o stea.

Poemul degetului mic

În faţa glorioasei treceri de paşi, eu sunt Ismail Kadare. Înfiorătoare laba piciorului. Asurzitoare. Fiecare deget, o legănare, scrie cronici ameţitoare. Scrie-ntr-o limbă măruntă, cu profilul de floare. Dinaintea umbrei înalte de paşi, nu mă mai caut, nu mai am căutare. Unghia degetului mic e-o gheişă de aur, o răsuflare.

Poemul lui Nikita Mihalkov

Nikita Mihalkov râde ca o câmpie sălbatică peste umerii mei. Câmpia se prăbuşeşte-ntre vintre. Macii bolesc, iar grâul se întoarce din pământ în cuvinte. Câmpia şi gara în care n-am oprit niciodată. Nikita Mihalkov arde-n grâu şi-n macii cu pulpe de piatră.

Poemul Mângâietorului

El e Mângâietorul. Miroase a insule. Pe el n-au căzut avioane şi n-au fost plantaţi ţăruşi cu cartoane. El e palma cu nervi dulci a Lolitei, care curge-ntre pliuri şi-ntre umede fese, ca o stea în prăpăstii de stele. Ce-a intrat nu mai iese.

Poemul oglinzilor goale

Nu te pot lăsa să te uiţi într-o oglindă în care nu se mai vede nimic. Puterea ţi s-ar topi ca o lumânare. În oglinzile goale, până şi aburul este peltic. În oglinzile goale, soarele nu mai răsare.

Tot ce poţi vedea acolo e o siluetă de cerşetor. Poate nici măcar atât. Cerşetorul unei siluete în care pâlpâie o fiinţă, un suflet, ceva care să-l apere de oglinzile bătrâne, cu mintea oarbă ca ochii orbi.

Poemul salvatorului rănit

Poezia mea nu e numai a mea. Suntem doi în ea. Eu şi cel care mă posedă grăbit de-aproape, dar mai ales din depărtare.

E un călător cu braţul îndoit de-o eşarfă. Fuge de războaiele purtate în trup, deşi le duce dorul. Când partea lui, cea încă întreagă, vrea să simtă din nou, vine la mine şi, ca un erou, se aruncă înaintea războiului ce-mi era destinat. Şi nu doar o dată eroul meu m-a salvat.

Poezia mea nu e tocmai poezie. E un cal răsturnat pe-o câmpie a cailor morţi la datorie.

Eu nu pot să iert

Eu nu am puterea de a ierta. Soarele, luna, stelele şi celelalte planete s-au oprit în minte. N-au mai vrut să coboare în inimă. Se rostogolesc acolo, într-o ordine tăcută şi zadarnică.

Aici, jos, sunt singură. Un lup îmi dă târcoale din când în când. Nu e întuneric, e ceaţă. Uneori, lupul se apropie prea mult. Alteori, eu mă apropii de lup. Ştim amândoi, însă, că nu ne vom apropia definitiv niciodată. Pentru că soarele, luna, stelele şi celelalte planete se vor rostogoli doar în minte, într-o ordine tăcută şi inutilă.

Poem cu pistol descărcat

Cineva a descărcat în mine un pistol. De furie sau de frică, l-a descărcat pe tot.

I-am văzut gura. Părea că vrea să zboare de pe faţa aceea. I-am văzut ochii. Părea că nu mai vor să plece niciodată de-acolo. Şi ţineau şi gura pe loc, strâns de tot, să nu cumva să scape.

Dac-ar mai fi avut un pistol, următoarea ţintă, sunt sigură, ar fi fost gura. Ar fi rămas o faţă cenuşie, răsturnată şi nişte ochi imenşi, în care cine să mai clipească vreodată?

Poezie germană

Friedrich von Logau

Răbdare

Mai uşor o duci în spinare
Dacă poverii i-adaugi răbdare.

Mai

Astă lună e sărutul de la cer primit de glie
Mireasă lui să-i devină şi apoi mamă să fie.

Matthias Claudius

Motet

Doar puţin timp petrec
Oamenii pe pământ;
În lume toate trec,
Măreţe chiar de sunt.
Veşnic şi pretutindeni este numai Unul
Şi ne ţine-n mâna Lui, Prea Bunul.

Johann Wolfgang von Goethe

Toate le dăruiesc zeii

Toate le dăruiesc zeii, cei care nu cunosc margini,
Aleşilor lor întregi,
Toate bucuriile, cele fără margini,
Toate durerile, cele fără margini, întregi.

Friedrich Hölderlin

Rugă

Făptură sfântă, de multe ori ţi-am tulburat eu
Minunata linişte şi de la mine
Ai învăţat câteva din suferinţele
Mai tainice şi mai adânci ale vieţii!

O uită, iartă! Acum mă duc,
Ca norul acela din faţa blândei luni,
Iar tu rămâi în pace, să străluceşti din nou,
În toată frumuseţea ta, lumină lină !

Ludwig Uhland

Primăvara care va fi

Aştepţi blândă să revină
Primăvara, an de an,
Dar nici la cea mare, senină,
Nu gândeşti de fel în van:
Căci ea îţi este menită
L-al vieţii capăt de drum;
Sus îţi va fi dăruită,
Tu o presimţi de pe-acum.

Nikolaus Lenau

Întrebare

Ce-i fericirea pe-acest pământ ?
O clipă tainic născută
Şi îndat' apoi pierdută,
Care nu se întoarce nicicând!

Eduard Mörike

Dimineaţă de septembrie

Dorm încă-n ceaţă vale şi colină,
Păduri de fag şi de arin;
Curând se ridică marea cortină
Şi vezi albastra boltă senină,
Lumea schimbată de toamna stăpână
În aur cald ce curge lin.

Theodor Storm

Oraşul

Pe-un cenuşiu ţărm de mare
Stă oraşu-nsingurat;
Ceaţa îl apasă tare
Şi în juru-i, dinspre mare,
Auzi vuiet cadenţat.

Acolo nu îşi petrece
Cucul luna mai; ţipând,
Toamna,-n câte-o noapte rece,
Iute stol de gâşte trece,
Iarba flutură în vânt.

Dar mi-e inima la tine,
Oraş cenuşiu;
Vremea juneţii senine
Mi-o cheamă înapoi la tine,
Oraş cenuşiu!

Hans Carossa

Tot mai des întuneric se aşază

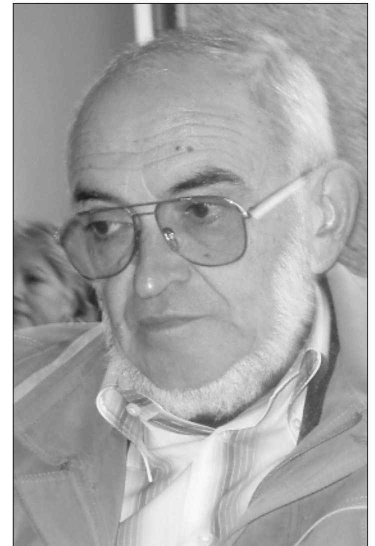
Tot mai des întuneric se aşază
Peste oraş, în văi şi pe creste,
Dar luminiţe zglobii scânteiază
Deja din multe, multe ferestre.

Pe unde fluviul şerpuieşte-alene,
Vezi blânde străluciri de giuvaier:
Limpezi constelaţii pământene
Clipesc acum spre cele de pe cer.

Traducere –
Alexandru MĂLĂESCU

Profil

Nicolae Breban sau utopia romanului

Fraza-incipit, lansată cu superbie de tânărul funcţionar Calistrat B. Dumitrescu, un biet „vierme de provincie” care, învăţând *exersarea puterii*, vrea să schimbe lumea, protagonistul proaspătului roman brebanian *Singura cale* (Editura *Contemporanul*, Bucureşti, 2011) radiografiind anii stalinismului, se potriveşte de minune autorului însuşi. *Lumea* – constată acest Calistrat (sfios, docil, năuc, neajutorat, uşor insolent, vădind stângăcie şi forţă, visător cu stofă de sofist, crezând în hazard, urcând impetuos, făcând o carieră fulgerătoare) – „se învârtea încet în jurul meu”. Cu inconştienţa vârstei, acest „june înflăcărat”, vorbăreţ, cunoaşte barbaria stalinismului, suişul social într-un „regim năvalnic” şi grabnica dizgraţiere într-o epocă a „vânătorii multiple”; are nevoie de magistru, atras de stafididul şi reticentul dr. Templi (un „sculptor moral”), dar crede în teoria salvatoare a întâmplării. Se lasă, aşadar, mânat de instinct, dus de val, „ascultând întâmplarea”, dar face pe filosoful, oferindu-şi o baie de autodispreţ. Pare un oportunist înfocat; ştie însă că „orice realitate are limbajul ei” şi că noua eră propune, cu entuziasm şi brutalitate, *basme sociale*, fiind urmărit obsesiv de frica de ratare. În fine, sesizând „reala falsitate a noii lumi”, clădită pe principiul minciunii, descoperă provizoratul puterii şi află că adevărul e chiar calea. Se vrea, plonjând în turbionul Istoriei, singur şi liber; ştie însă că realitatea e chiar *viitorul destinului* şi, în consecinţă, e curios să înţeleagă „ce va face întâmplarea”, încercând să atingă o altă treaptă: nu cariera, ci veritabila viaţă.

Sunt aici, însumate, temele pe care N. Breban le frecventează cu obstinaţie, reluate şi luminate mereu din alte unghiuri, lăsând senzaţia unei scriituri tautologice, narcisiace, cercetând, de fapt, oglinda sinelui. Un voluntarism aprig, chiar pigmentat cu umilinţă ironică sau ambalat de un demon al farsei face din literatură un scop în sine, blamând *slăbiciunea vocaţiei*. Structural un autodidact, N. Breban, o prezenţă impozantă, copleşitoare, digresivă, debordând eseistic, cultivă monologul; iar fanatismul său literar recomandă o prezenţă neclintită la masa de scris. Asta e de fapt *singura cale* de urmat pentru cel ce trăieşte cu „himera marii literaturi”.

Romanul, aproape autobiografic (pe alocuri), merită o discuţie amplă. Până atunci, o scurtă recapitulare a temelor şi motivelor brebaniene, aparţinând unui scriitor „făcut din excese”, se cuvine întreprinsă, focalizată pe *literatura mizelor mari*, cum observa Eugen Negrici. Spirit orgolios, cu pulsiuni paranoide, contrariant prin masivitatea operei şi, nu mai puţin, prin spectaculosul biografic, aluvionar şi faimos, intrând în „seria răsfăţaţilor” (Al. George), sedus de meseria „de a descrie”, mânat de plăcerea vicioasă de a experimenta impostura, plonjând în psihismul abisal, Nicolae Breban trăieşte sub fascinaţia romanului. El este, indiscutabil, un prozator puternic, de cursă lungă, propunând cezura, un *pariu tipologic* (acele „rupturi” caracteriologice, deturnând „eul genetic”, sfidând logica internă a romanului) şi crezând, nedezminţit, în viitorul genului tărăgănat chiar dacă multe Casandre de serviciu anunţă tunător, cu o bucurie răutăcioasă, moartea romanului.

Mai mult, orgoliosul Breban vede în lacomul roman *o ştiinţă vie*. „Gen enorm şi labil”, romanul – în viziune brebaniană – pare un uriaş aspirator, înghiţind orice. El se află neobosit în căutarea formei; atunci când o găseşte, fireşte, nu acceptă „patul formei”. Fanatismul brebanian priveşte tocmai ambiţiile nedomolite, de „mare reformator”, ale romancierului, interesat să zdruncine tipologia admisă, despărţindu-se de „chichiţele” balzaciene şi moftul analizei. Asumându-şi libertatea sub aparenţa neglijenţei stilului (dar la un cert nivel profesionist), Breban cultivă o proză „fluidă”, de colocvialitate ironică în pofida „nostalgiilor clasice” (Eugen Simion). Acest *epic magmatic*, luând „startul” în maniera romanului realist şi sfârşind prin a-l persifla, atentează la iluzia romanescă, discreditând — cu simpatie ironică — lumea ficţională prin contestare parabolică. Prozatorul scrie „la vedere” (cazul lui *Don Juan*), naratorul se mişcă familiar printre personaje destrămând iluzia romanescă şi câştigând complicitatea cititorului. Anarhic, spontan, relativist, îngăduindu-şi intervenţii în răspăr, Breban înconjoară cu simpatie (complice) destinul eroilor săi, prinde pulsaţia lor afectivă, impune o manieră. *Brebanizarea* prozei noastre nu este o vorbă goală. Mai ales că dincolo de acest magnetism, sub senzaţia copleşitoare a fluidităţii, epicul brebanian (apăsând pe vizualizare şi descoperind insignifianţa) îşi dezvăluie tezismul.

Aparent un creator frust, Breban se dovedeşte, în egală măsură, un comentator lucid, dublând actul „instinctiv”. De multe ori parantezele eseistice maschează un „gol de naraţiune”, cum s-a observat. Invitând în scenă oameni comuni, descoperind în concretul existenţei împrejurări banale, aglomerând detalii, autorul dezvoltă epic o teză: corporalitatea realului. Nicolae Breban *încorporează* totul: dialogul, metafizica (eroii săi transportă, totuşi, idei); discursul lor nu este eseistic — ca la Alexandru Ivasiuc —, dar nici subordonat demonului povestirii. La Breban ideile se „lipesc” de purtătorii lor, sudura e fiziologică, abstracţiunile se corporalizează. Povestirea la Breban este *de tip ideologic*; ea propune, aşadar, corporalizarea abstracţiunilor. Breban e departe, în pofida nostalgiilor, de realismul clasic şi nu face figură de scriitor cuminte; verosimilitatea e subminată, traseele epice duc spre nefiresc, se înscriu în patologic. Suveran, scriitorul manipulează personajele, salvând Personajul. Trupul devine purtător de limbaj, „scriitura corpului” — fără a urma neapărat mareele modei — pare să satisfacă neliniştita căutare a romanescului pur, interesat de miracolul enorm al viului. De om ca întreg. Ochiul romancierului lunecă fără oboseală, simfonia corporalului eliberează vocea imperativă a instinctelor. Personajele sale îşi cuceresc credibilitatea, crează iluzia existenţei. Universul lui romanesc e o realitate puternică ce sfârşeşte prin a confisca cititorul. Nicolae Breban „foloseşte” eroii străzii; aceştia ies din rama cărţii, migrează din spaţiul literaturii în cel social, sunt omeneşte convingători. Cărţile lui

Breban, greoaie, nu cunosc suferinţa incomunicării.

Paradoxul e că un romancier în care, aparent, gâlgâie spontaneitatea, dezvoltă o literatură cu program, interesată de străfundurile insondabile. Din fericire, tezismul e slujit de un uriaş talent şi, astfel, corectat tacit. Dar Breban nu cultivă scrisul frumos; încercarea de totalitate — *utopia tangibilă* asupra căreia gândeşte — presupune riscul greoiului, prolixitatea, redundanţa. Pe aceste considerente, Nicolae Breban a şi fost anexat listei literatorilor de influenţă germanică. Or, prozatorul — chiar dacă produce cărţi aluvionare, romane obeze, cu pagini inutile şi demaraj greoi — are obsesia reumanizării; a restaurării omului prin sinteză. Prin tipologie, dialog (încorporat, reflectând fizic persoanele care-l poartă) şi — îndeosebi — prin atmosferă, Breban e îndatorat marilor ruşi. E drept, fluxul de detalii centripete îneacă epica în prolixitate şi o aruncă în relativism; certitudinile sunt abandonate, scriitorul intră în realitatea ficţională şi solicită coparticiparea lectorului, ficţiunea concurează realitatea. Acestea sunt, însă, achiziţii moderne şi folosirea lor — necesară actualelor strategii narative — e aproape inevitabilă.

Să notăm că aspiraţia totalităţii nu se proiectează la Breban într-o operă caleidoscopică. Tezismul său nu e sociologic. Nicolae Breban aduce în cărţile sale *individul prismatic* şi controlează tensiunea individualului; personajele sale (cum s-a spus demult) intră în pielea arhetipurilor. Dorinţa de a cuprinde totul îl stăpânea, ca să dăm un exemplu, şi pe Cezar Petrescu; mânat de mari proiecte şi cu facilitate de ziarist, romancierul interbelic era un extravertit; gusta spectacolul social, vâna evenimentul. Or, Breban nu suportă maniera jurnalieră. Se poate spune că Breban, cel care a „crescut" greu, are silă de precocitate; că, înainte de a se închina talentului, crede în muncă. Că este un fanatic al talentului muncit, chinuit, înrobit scrisului. Breban coboară în infernul fiinţei, în lumea existenţelor damnate şi a fanatismelor de tot soiul, se cufundă în abisurile celor slabi şi nehotărâţi, în rezervaţiile patologicului. El vânează autenticismul, conflictul dintre pasionalitate şi personalitate, febra problematizantă a specimenelor ce populează o umanitate joasă, responsabile de împlinirea propriului destin. Prozatorul evită mediile septice fiindcă pare interesat, cu precădere, de *atipic*. Lumea sa cunoaşte iluminări morale şi civice, dar şi fascinaţia degradării, nostalgia unor stări josnice. Ambiţiosul Breban creează lumi al căror ax e problema voinţei şi a puterii. Acest exerciţiu tipologic creionează suflete elementare, dorind accesul la marile idei; înecate într-un haos problematic, în disoluţie sufletească, personajele lui Breban capătă o notă caricaturală, eliberând sentimente abisale, spărgând crusta automatismelor. Umplând cu energie balzaciană un univers dostoievskian, Nicolae Breban decupează curajos o felie de viaţă, acolo unde talentele firave ratează iar spiritele pudibonde ocolesc confruntarea.

Convins că nu există roman în afara personajului (fireşte, nu în sens canonic), Nicolae Breban caută — în pofida erodării poziţiei personajului — tocmai marile personaje. Chiar dacă s-a prăbuşit concepţia naratorului omniscient şi creaţia „obiectivă" e privită suspicios în numele autenticismului, demiurgia — ca mare privilegiu al romancierului — îşi conservă putinţa de a concura starea civilă. Or, eroii lui Breban se mişcă la limita câmpului vizual al conştiinţei naratoare; sunt marginalizaţi, dar concreţi, cotrobăind prin cotloanele vieţii biologice, răscolind teritorii necercetate, fixaţi în barocul întâmplărilor existenţei, în amorful care vegetează. Ţesutul epic creşte la intersecţia fatalităţii şi cauzalităţii, prin subiectivizarea viziunii. Rătăcim în „insula" Provinciei, într-un univers migrator supus spiritualizării şi degradării, pe orbite convenţionale, cu acutul presentiment al catastrofei, printre bărbaţi „de vârstă virilă", trăind cu un violent cult al trecutului şi femei care vor călăi sau victime. Încăpăţânat reprezentant al tradiţiei falocrate, cum s-a tot spus, Breban pledează pentru „femeia uriaşă"; nu e doar o hachiţă personală aici. Dacă o iubire plăsmuită năştea eroismul lui Don Quijote (nu observa Unamuno că întreg eroismul celebrului hidalgo pleacă de la o femeie?), Breban vede în prezenţa femeii uriaşe un ax al operei, chiar posibilitatea re-fecundării lumii.

Tema-obsesie este deci Cuplul. Tezismul forţei îşi face loc, Breban este un fin psihanalist, atent la manipularea erotică a partenerilor, sondând zonele abisalităţii. Eroii lui Breban par născuţi sub zodia victimei; ei fug de o singurătate imposibilă şi găsesc contradictoriul inevitabil. *O viziune feudală* ordonează aceste cupluri asimetrice. Abstragerea în cuplu dezvăluie tocmai rolul celuilalt: „creaţia" în celălalt. Atras de *maniheismul tipologic*, Breban divulgă aceste raporturi dintre tare şi slab, călău şi victimă, stăpân şi slugă. Puterea funcţionează ca instinct erotic; erosul se politizează, îndrăgostiţii lui — s-a observat — necăutând fericirea, ci căutându-se pentru a-şi demonstra puterea, prinşi în această reţea relaţională. Dacă toată proza brebaniană stă sub fascinaţia forţei, e cazul să notăm — pe urmele altora — că nu e vorba de o distribuţie univocă a rolurilor. Raportul de forţe nu se exercită unilateral, reducţiunile stârnesc revolta romancierului. Erotismul devorant îşi află finalitatea în luptă, supunere, dominare, aservire, pornind de la constatarea împerecherilor nepotrivite: „Ce greşit sunt făcute cuplurile" — citim în *Don Juan*. Urmărind mişcările obscure, luând probe ale sedimentărilor abisale, Breban violentează experienţa aperceptivă; frenezia vitalistă, incizia realistă şi obscurizarea existenţelor coabitează în numele pomenitului tezism al forţei. *Luarea în posesie a semenului* — iată deviza lui Breban; metamorfoza — iată soluţia eroilor săi. Din nevolnicul şi cenuşiul Grobei (*Bunavestire*) se naşte „un tare"; prestigiul tipului tare e însoţit de sarcasmul auctorial, dar, să nu uităm, în primul Grobei se deşteaptă stăpânul. Provincia elitară este un univers feudal; stăpânii şi slugile obediente închipuie o lume dictatorială, populată de roboţi spirituali, o utopie negativă şi o religie totalitară, feudalizând opoziţiile. Bogata producţie de tipuri e reductibilă la o ecuaţie proprie; iar fascinaţia forţei e biciuită cu un cinism plebeian. Breban discută, cu o vervoasă capacitate de observaţie, forţa celor mici, acea forţă „măruntă, consecventă, inepuizabilă". Scriitorul urmăreşte ipostaza umilă, anonimă a puterii, decelând „urmele" în ceilalţi. Eroii fascinează, fac prozeliţi, dezvoltă o forţă iradiantă. Dezinvoltura, spontaneitatea, imprevizibilitatea, ambiguizarea — toate slujesc respectării schemei: *inversarea rolurilor*. Martiri ai unor cauze obscure, eroii lui Breban sfârşesc în impostură. Cu o remarcabilă ştiinţă a detaliului, imaginativ şi concret, prozatorul repovesteşte lumea; e atent şi grijuliu cu „ofertele" romaneşti. *Oferta vieţii este, însă, anarhia vieţii*. De aici vorbăria, verbiajul năclăit, redundanţa, nerespectarea normelor tradiţionale. Nicolae Breban sfidează, spuneam, logica narativă în numele haosului vieţii. Viul, fiinţa, ontologicul, „ceea ce ne înconjoară de peste tot", această mare şi imprevizibilă mişcare ar fi substanţa odiseicului roman *Drumul la zid*. Un roman total, în accepţia unui *aspirator Breban* care absoarbe orice (totul) pentru a desacraliza eposul şi a reinventa realitatea prin mitizare. *Drumul la zid*, s-a spus, poate fi citit ca o epopee a dereificării, descoperind excepţionalitatea omului comun; adică excepţionalitatea ascunsă în banalitate, aflând puterea de a renaşte prin cucerirea spaţiului interior. Aflând şi reaflând *miracolul de a fi*, recuperând — sub dimensiune alegorică — umanul, în care intră, desigur, şi subumanul.

Orgoliul creator, mizând pe supremaţia romanului, a învins; în contextul exploziei şaizeciste, N. Breban a urcat impetuos spre statutul de „romancier al generaţiei". Nichita, în anii de început, paria pe acel june atletic, fără volum încă, negrăbit, afişând, imperativ, o siguranţă nutrită de un imens orgoliu. Care, iată, peste

ani, a rodit. Breban a visat să ajungă *romancier* şi această fascinaţie, „tulbure şi precoce", l-a însoţit mereu. Romancier „instinctual", cu *lăcomie de lume*, încercând să cuprindă *existenţa totală*, palpând „fundul" existenţei, Nicolae Breban a impus o formulă, asumându-şi riscul greoiului. Proza sa nu desfăşoară un interes localist, nu cade în cazuistică minoră, ci tinde spre general-uman, reproblematizând cu hărnicie. Chiar şi când ratează, Breban rămâne interesant. Iar vegetaţia interpretativă poate creşte luxuriant pe acest sol. Cum realitatea dilematică provoacă „animalul interior" şi spaţiul romanesc este confortabil – duplicitar, invazia personajelor oximoronice pare firească, prelungind o ambiguitate salvatoare.

*

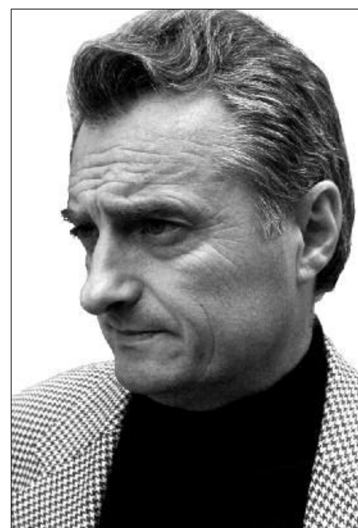
Previzibil, ultimul roman brebanian, masiv, dificil, confesiv etc., nu se dezice de buchetul tematic îndelung testat de prozator, fiind, deopotrivă, reconstituirea unei epoci (acele „incredibile vremuri" ale primului deceniu comunist) şi, mai ales, o lungă retrospecţie a sinelui, ca *singura cale* de a-şi înţelege destinul.

Ultimele pagini ale romanului precipită „evenimentele": o informaţie şoptită, neverosimilă, un zvon neverificat (pe filiera tovarăşului Vitregu) funcţionează ca *declic*. Petrecăreţul Const Buzilă, înalt activist şi „prieten de ultimă oră" al lui Calistrat, un impostor jovial, are o idee „năstruşnică": dispare, se dă drept altul şi aterizează „acolo", „la fund", experimentând universul carceral. Iar naratorul ne asigură: *trebuia să fie aşa*. Începe detracarea/degradarea lui Cali, deja om aşezat, prins într-o „căsnicie tovărăşească" (cu Valentina). Cu ştiutu-i arivism „anemic", în plasa micilor laşităţi şi ipocrizii, vizitat de iluzii paranoice şi fantasme indigeste. Şi care, brusc, ascultând vocile inconştientului, revine în „propria-i temniţă" (nemulţumirea de sine), realizând că acel Const ar fi *maestrul visat, pierdut*. Încât, etalându-şi defectele, coborând în rătăcire şi, „scrânteală", subjugat de obsesia de a-l căuta (aşteptându-l), îşi propune *să rămână viu*, trăind „aidoma lui", să-i ducă „propria lui viaţă". Se reface, în absenţă, cuplul ucenic-maestru. Dar, s-a observat, e vorba de o *convertire prin delegaţie*. Revelaţia lui Calistrat, după o aşteptare intensă, anunţând „învierea", o parafează. Cinicul Const Buzilă alesese puşcăria pentru salvarea sufletului după ce gustase, în plin stalinism, misterul puterii şi „reala falsitate a noii lumi", întronând – sub şenilele Istoriei – minciuna existenţială, sub un „regim năvalnic". Confruntat cu „măştile răului", va căuta *măreţia suferinţei*. Iar Calistrat, înşurubat în angrenaj, nu vrea să ajungă şi să reziste „sus", desigur într-un timp lacom al Revoluţiei, devorator, cu eroi şi victime; nu vrea să parvină, ci să devină, întâlnindu-şi/contemplându-şi destinul. Aşteptându-şi timpul, lunecând în detracare ca într-un *coşmar melodios*. O devenire ţinută sub observaţie, o ratare planificată, conjugând „lenea de destin" pe fundalul „basmului negru" al Istoriei, stângăcia (de mare „adâncime") şi forţa interioară, dorind *a rămâne viu*, salvând umanitatea. După ce, sub semnul provizoratului, întâlnise atâţia *maeştri de împrumut*, acei falşi maeştri, repudiaţi. Descoperind, apoi, salvator, că această obsesivă căutare a magistrului este *o cale de a afla umilinţa*.

În fond, la ora bilanţului, autorul *Franciscăi* recapitulează, cu farmec epic şi portretistică suculentă, divulgând şi informaţii de culise, credinţele tinereţii. Acele seri aprinse şi nopţi albe când foştii prieteni, aspiranţi la glorie, mânaţi de o impulsivitate paranoidă, schiţau utopii tangibile. Ortacii de atunci, euforizaţi, cu o beligeranţă mascată, înfrângând vitregiile timpului social, credeau neclintit în viitorul lor, dovedind o infailibilă *încredere*. Trăind, altfel spus, „în cuşca propriei obsesii de destin" şi apărând, cât se putea, *microcosmosul literar*. Iată pilda celui înrobit de proza abisală, consacrat definitiv utopiei romaneşti. Şi care, având – arhitectural – viziunea Operei, impunând prin ritm şi debit, forând abisalitatea, refuzând maniheismul, nu dezvoltă o perspectivă justiţiară, ci o gândire vie, contradictorie, protejând şi pregătind explozia virtualităţilor; adică, salvând „adevărul spermatic" (cioranian).

Adrian Dinu RACHIERU

Cronologia vieţii literare româneşti – o restituire necesară, un reper bibliografic de neocolit

Am în faţă volumele IV (1949-1950), V (1951-1953), VI (1954-1955) şi VII (1956-1957) din *Cronologia vieţii literare româneşti. Perioada postbelică*, apărute în 2011 la Editura Muzeul Naţional al Literaturii Române.* Primele trei tomuri ale acestui impresionant proiect recuperator („...să-i determinăm pe tinerii care n-au trăit sub comunism să cunoască mai bine viaţa literară din această perioadă. Şi cum ar putea s-o cunoască dacă nu citind publicaţiile vremii şi, în măsura în care este posibil, cercetând arhivele publice?" scria Eugen Simion, coordonatorul proiectului, în prefaţa la primul volum, enunţând, astfel, prima dintre raţiunile acestei iniţiative, cea „pedagogică") au fost publicate în 2010 şi ele au următoarea cuprindere: volumul I – 1944-1945, volumul II – 1945-1946, volumul III – 1948.

Proiectul este în continuare în derulare, volumele care vor mai apărea urmând să acopere perioada până în 1964. În principiu, cam aici s-ar putea considera că se încheie perioada postbelică, după acest an 1964, poate mai puţin evident pentru viaţa politică internaţională, dar în mod cert pentru cea românească, evoluţiile căpătând accente care nu mai erau determinate atât de direct de factorii care au acţionat după 1945. Aşadar, cred că este o bună delimitare din punctul de vedere al etapelor, din partea autorilor acestei valoroase întreprinderi de istorie literară.

Este vorba, în *Cronologia vieţii literare româneşti*, de o laborioasă conspectare a publicaţiilor de după 1944, în intenţia de a reda, într-o măsură cât mai edificatoare, tabloul confruntărilor din aria culturală românească de după declanşarea prigoanei împotriva intelectualilor vechiului regim, trecând prin stalinismul cultural şi ravagiile realismului socialist până la ultimul act al acestei drame naţionale – parte a unei şi mai vaste drame desfăşurate în tot Estul căzut sub influenţa sovietică după cel de-al doilea război mondial –, până în anul eliberării deţinuţilor politici (1964) şi până la pregătirea evenimentelor ce au condus la liberalizarea petrecută după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (martie 1965), declanşată de noua politică a lui Nicolae Ceauşescu. Este, aici, a doua raţiune a realizării acestei serii de volume, „aceea de a reconstitui, printr-o acţiune comună (citeşte: printr-o cercetare atentă, migăloasă, cu maximă obiectivitate) evenimentele care, în succesiunea lor, adesea confuză şi contradictorie, au marcat cea mai sumbră epocă din istoria literaturii române şi, în genere, din istoria României".

Eugen Simion mai spune, în amintita „Prefaţă": „Oferim celor interesaţi o cronologie a vieţii literare care nu trebuie confundată, în nici un chip, cu o istorie a vieţii literare din primii ani de după război, dar care, în intenţiile noastre, poate pregăti apariţia unei asemenea istorii, cu dramele, obsesiile, violenţele şi mistificările ei..." Pentru a adăuga şi mai precis: „Numai aşa, cu toate documentele în faţă, vom putea scrie adevărata istorie a literaturii române din această perioadă în care se prăbuşeşte un întreg sistem cultural şi se pregăteşte să-i ia locul altul, de export (sovietic). Nu-i prima oară când se încearcă asemenea studii, dar cercetarea noastră îşi propune să facă mai mult: să despoaie toate publicaţiile cât de cât importante ale vremii şi să înregistreze evenimentele mari şi mici care, într-un chip sau altul, au marcat viaţa culturală în această fază în care politica intră brutal în literatură şi toate conceptele literaturii sunt răsturnate, iar ideologia (o ideologie unică) vine la putere".

Într-adevăr, ideea de a recurge, ca documente, la textele care stăteau ascunse sub praful arhivelor, texte care la vremea lor au ridicat sau au năruit cariere literare, au otrăvit vieţile scriitorilor şi artiştilor şi au condus la fel de fel de orori fără prea multe în comun cu estetica nu e cu totul nouă. Au fost cărţile Anei Selejan, investigând, totuşi, doar parţial aria, şi a fost mai ales *Istoria literaturii române. 23 august 1944-22 decembrie 1989*, de Marian Popa, prilej cu care adevărul perioadei despre care vorbim, mascat de abil întreţinute focuri de artificii mediatice după Revoluţia din decembrie, a erupt în toată cruzimea lui. Evident că Marian Popa folosise doar o mică parte – drept e că esenţială – din aceste „comori" ale „gândirii partinice", aşa încât iniţiativa de a extinde investigaţia şi, implicit, de a lărgi aria de cuprindere este mai mult decât salutară.

Scotocind, răsfoind ziare şi reviste cu paginile îngălbenite de trecerea timpului, transcriind cu trudă din materialul găsit acolo, cercetătorii au făcut nu doar o preţioasă muncă de benedictini spre folosul cunoaşterii şi mai bunei înţelegeri a unei perioade extrem de complicate din istoria culturii noastre, din istoria României, în final. Colectivul destul de numeros implicat în acest travaliu asupra presei anilor 1944-1964 oferă, cu minime intervenţii (nu întotdeauna de o absolută neutralitate, dar nu e un viciu major, scrierile respective se condamnă singure, de altfel, aşa încât nu ar fi neapărată nevoie de precauţii infinite), o radiografie a celor mai importante comentarii, luări de poziţie sau chiar polemici ale criticilor, scriitorilor, publiciştilor, ziariştilor acelor ani în legătură cu noile apariţii editoriale, cu opiniile altor confraţi şi mai ales cu imperativele ideologice ale Partidului Comunist al Uniunii Sovietice sau ale Partidului Muncitoresc Român.

Materia publicistică a fiecărui an este tratată cronologic, din ianuarie până în decembrie, extrasele din texte fiind grupate pe luni şi pe zile, indicându-se publicaţia unde au apărut, autorul şi titlul. La finele fiecărui an, este inserată o anexă cu texte integrale aparţinând unor importanţi critici şi scriitori ai perioadei, acestea fiind selectate în funcţie de un criteriu de relevanţă privind câmpul ideatic (să-i spunem aşa, în lipsa unui termen mai adecvat) al anului respectiv.

Tot acest material constituie – în intenţia autorilor proiectului şi al celor care îl duc la îndeplinire – un corpus de texte util cercetătorilor şi chiar este într-o mare măsură. De ce doar pe de-a-ntregul? Pentru că textele sunt introduse, de obicei, în felul următor: „2 iulie ● În «Viaţa sindicală» M. Doinaru realizează cronica literară a *romanului siderurgiei* [cu italice în text, n.m., R.V.], *Oţel şi pâine*, de Ion Călugăru:..." Vreau să spun că s-ar fi putut opera mult mai uşor cu materialul cuprins în această cronologie (am în vedere viitoarele studii literare bazate pe acest corpus inclus în *Cronologie...*, dar şi lectura de informare, pentru uzul pregătirii unor cursuri şi seminarii etc.) dacă s-ar fi găsit o cale de a marca mai întâi, separat cumva, evenimentele sau apariţiile de cărţi şi articole care au generat luări de poziţie, comentarii critice etc. Cam în maniera în care acestea au fost consemnate în *Dicţionar cronologic. Literatura română*, coordonat de I.C. Chiţimia şi Al. Dima şi apărut la Editura ştiinţifică şi enciclopedică în 1979, ori în felul în care erau concepute tabelele cronologice însoţind ediţiile critice sau cele obişnuite cândva, la volumele din colecţia „Biblioteca pentru toţi".

Poate că s-a considerat că o asemenea tratare ar încărca, mai bine spus ar lungi textul, implicit numărul de pagini, dar un astfel de criteriu economic, din păcate, cam des folosit în unele edituri, nu ar trebui să conteze câtuşi de puţin într-o întreprindere de o asemenea anvergură şi importanţă cum este cea a seriei de faţă. Este o observaţie care atinge şi forma, şi fondul şi ar fi de dorit ca o ediţie a doua (pe care o văd ca extrem de necesară, pentru că această carte ar trebui să se afle, în integralitatea ei, măcar în toate bibliotecile publice din ţară şi în cele ale universităţilor şi liceelor) să elimine un asemenea inconvenient, altfel spus, să facă mai uşor de investigat corpusul acestei crestomaţii. Dacă nu se poate, măcar ultimul volum ar putea include o ordine evenimenţială atent întocmită. Este de sperat, de asemenea, ca tot ultimul volum să includă pentru întreaga serie indici de nume, de autori, de opere, de publicaţii etc., întrucât până în prezent nu toate beneficiază de acest aparat critic (mai precis, primele trei volume; cele pe care le discut aici au toate indice de nume şi de publicaţii).

Am enunţat remarcile de mai sus numai cu intenţia de a sugera o îmbunătăţire a organizării acestui preţios material pus la dispoziţie prin strădania unor cercetători sârguincioşi şi a coordonatorilor proiectului, ale căror nume le voi consemna la finele acestui comentariu, şi din motive ce ţin de exactitatea referinţelor bibliografice în conformitate cu normele, dar şi în semn de stimă pentru munca lor, care merită aprecierea comunităţii literare şi academice.

Pour la bonne bouche, am ales să ofer în continuare câte ceva din gândirea contorsionată ce caracterizează cvasi-totalitatea textelor anilor pe care îi acoperă cronologia, pentru a se putea observa măcar puţin din felul bizar, absurd, contradictoriu şi aşa mai departe în care peniţa unor critici şi a unor autori sau publicişti se poate scălâmba. Nu înainte de a spune că unul dintre meritele *Cronologiei...* este şi acela de a reda, tocmai prin transcrierea fidelă a textelor în ordinea lor de apariţie, dinamica, o evoluţie a stilului, ideilor, a modului în care bunele practici într-ale literaturii vor dispărea şi apoi îşi vor face loc, timid, către finalul respectivei perioade. Iată câteva mostre, aşadar:

La 7 martie 1956, „Petru Dumitriu se ocupă, în «Gazeta literară», de igienizarea literaturii realist-socialiste din ţara noastră, îndepărtând atât prejudecăţile clasic-tradiţionaliste, cât şi elanurile epigonic-moderniste: «Şi cripto-moderniştii, şi conformiştii ştiu că sunt străini adevăratei noastre literaturi şi pe cine nu e de acord cu ei,

unii îl tratează de proletcultist şi, în cazul cel mai bun de înapoiat şi „depăşit", iar ceilalţi, eventual pe acelaşi scriitor, de estetizant, cosmopolit şi, în cazul cel mai bun, de „realist critic", străin de realismul socialist. Ambele tendinţe au şi teoreticienii lor; cei ai modernismului lucrează oral, la colţuri de stradă, la sindrofii, în redacţii; ricanarea, gluma calpă sunt armele folosite. Ceilalţi lucrează solemn, prin mari articole pustii şi triste, în care argumentarea, erudiţia şi ideile înaintate sunt înlocuite prin repetarea cuvintelor „noul", „idei înaintate", „omul nou", „rupe forma de conţinut". Primii n-ar folosi termenul de «realism socialist» nici picaţi cu ceară; ceilalţi îl pun în asemenea contexte şi-l aplică la asemenea lucrări, încât îl plictisesc şi pe cel mai devotat aderent al realismului socialist. […] Atunci de ce mai era nevoie de „modernism"? căci în realitate, literatura nouă, a epocii noi, va fi realistă şi socialistă, oricâtă cenuşă au turnat peste această concepţie conformiştii, dogmaticii, proletcultiştii şi oricât ar fi profitat de asta cripto-moderniştii şi cosmopoliţi, ca să discrediteze realismul socialist. «modernismul» e bătrân de aproape o sută de ani. Dacă artiştii occidentali nu sunt sătui de el şi nu simt nevoia de ceva nou, îi priveşte. În ţara asta suntem câţiva scriitori şi critici care credem că trebuie isprăvit cu modernismul. […] Cunoaştem modelele lui Joyce şi ale lui Faulkner, îl admirăm pe Proust şi folosim şi vom folosi toate mijloacele artistice folosite sau inventate de ei, în măsura în care ele servesc exprimarea mesajului nostru socialist. Mai mult: vom inventa, la nevoie, forme noi, nemaiîntâlnite până acum. Dar credem că literatura şi arta celei de-a doua jumătăţi a secolului XX vor fi realiste, deci democratice, sau vor pieri – o dată artisticeşte, prin vidare lăuntrică, prin dezumanizare şi – pe de altă parte, socialmente, prin ruptura cu masele populare, lăsate în pradă romanului poliţist, fotografiei în culori, digest-ului şi muzicii de jaz „simfonice". […] În ce priveşte şi literatura noastră, după Eminescu şi Caragiale, Sadoveanu şi Arghezi şi ceilalţi mari poeţi din prima jumătate a veacului de faţă (Blaga, Bacovia şi alţii), cred că ea se află în faţa unei epoci în care va câştiga o importanţă universală. Cine crede c-o poate înăbuşi sub cenuşă sau c-o poate vopsi în culori străine se condamnă singur: blestemul sterilităţii va fi de partea lui; nu se poate înota pe râu în sus, nu se poate trăi împotriva vieţii; noua noastră literatură nu va putea fi oprită; poporul nostru a intrat într-o epocă în care condiţiile istorice îl vor face să dea omenirii acest nepreţuit dar al său. Al nostru." (*Modernism*?).

În acelaşi număr de gazetă, Arghezi pune în circulaţie o expresie care va face epocă, fiind citată de atunci aproape până la folclorizare: „A vorbi de poet e ca şi cum ai striga într-o peşteră vastă. Nu poate să ajungă vorba până la el, fără să-i supere tăcerea."

Iată ce scria Cornel Regman, în articolul, „Naţionalism şi cosmopolitism în cultura română" („Almanahul literar", an I, nr. 1, decembrie 1949): „O serie de cercetări în domeniul istoriei literare, apărute în ultimii doi ani, au arătat şi arată neobosit cât datorează epoca de înflorire a literaturii noastre dintre 1870-1910 mişcării de idei ce a însoţit primele înjghebări de organizaţii politice muncitoreşti de la noi. Se poate susţine hotărât astăzi că realismul critic, nota de protest viguros împotriva injustiţiei sociale, democratismul şi largul interes pentru problemele sociale manifestat de scriitorii cei mai reprezentativi ai epocii – un Eminescu, un Caragiale, un Coşbuc, Creangă, Slavici, Delavrancea, Vlahuţă etc. – toate aceste trăsături au încolţit în condiţiile şi în ambianţa ideologică născută din existenţa mişcării socialiste în ţara noastră şi a mişcării muncitoreşti în general."

Şi tot Cornel Regman: „Din problemele reconsiderării lui Eminescu" („Almanahul literar", an I, nr. 2-3, ianuarie-februarie 1950): „Una din metehnele criticii burgheze în linie estetizantă formalistă, subiectivă şi impresionistă rezida în însăşi metoda ei mărturisit sau nemărturisit *fragmentaristă*, consecinţă a criteriului ei de instrument al confuziei şi diversionismului."

Ov.S. Crohmălniceanu se exprima în termenii următori „În legătură cu problema originalităţii literare" („Viaţa românească", anul VIII, nr. 7, iulie 1955): „Răsturnarea tuturor prejudecăţilor simpliste şi obtuze care ar împiedica pe artişti să-şi dezvolte în careul realismului socialist individualitatea creatoare, încurajarea şi promovarea originalităţii, limpezirea problemelor ei pe plan teoretic, sunt sarcini de o mare actualitate ale criticii literare şi esteticii marxiste.

Nu trebuie să uităm că «uniformitatea», «cenuşiul», «absenţa fanteziei şi imaginaţiei» sau «anularea personalităţii» constituie tema preferată a propagandei burgheze, atunci când are ca obiect defăimarea artei realist-socialiste; lucrul e cu atât mai important cu cât asemenea neghiobii sunt expresia curentă a unui aşa-zis «argument clasic» din care, de ani de zile, lumea capitalistă a încercat să-şi facă o armă împotriva marxismului. E vorba de o născocire stupidă şi calomnioasă a strivirii individualităţii omeneşti în societatea socialistă, unde – chipurile – înclinaţiile personale, iniţiativele şi în general toate însuşirile particulare ale oamenilor ar dispărea, fiind supuse brutal unei singure norme egalizatoare."

În 1957, la 1 martie, „în Contemporanul, George Ivaşcu scrie articolul *Nedumeriri*, exprimându-şi totuşi certitudinile cu privire la rolul nedogmatic al realismului socialist în configuraţia literaturii contemporane: «Realismul socialist n-a fost şi nu este ceva conjunctural, un fel de ideologie literară, o reţetă de farmacie artistică, o lozincă prin cultul personalităţii [sic!], o plantă dezvoltată artificial în sera proletcultismului. Realismul socialist reprezintă o cotitură în istoria creaţiei literare, fiindcă corespunde – prin atâtea opere de o factură inedit-originală – unei cotituri istorice în orânduirea lumii. Profundele transformări operate în orânduirea ţărilor eliberate după cel de-al doilea război mondial au făcut să se regăsească aria realismului socialist."

Cronologia vieţii literare româneşti. Perioada postbelică era o operă mai mult decât necesară nu numai pentru lumea noastră literară, pentru cei care se ocupă cu istoria şi critica literară, cu predarea literaturii, dar chiar pentru întreaga noastră lume culturală, atât de puţin dispusă până mai de curând să opereze cu date obiective în privinţa judecării trecutului apropiat. Metoda ei, prezentarea sine *ira et studio* a dezbaterilor din revistele de cultură şi din publicaţiile anilor 1944-1964, se înscrie într-o tendinţă din ce în ce mai prezentă de tratare a acestei epoci într-o cheie obiectivă şi poate că va şi contribui la consolidarea acestei optici, unica, de altfel, proprie, discursului ştiinţific.

Chiar dacă, parcurgând aceste excerpte sau texte întregi, mulţi se vor gândi la faptul că binecunoscuta expresie „valorificarea moştenirii literare" poate avea uneori înţelesuri paradoxale.

*Academia Română, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, Institutul de Istorie şi Teorie Literară „G. Călinescu", *Cronologia vieţii literare româneşti. Perioada postbelică*, coordonare generală şi prefaţă acad. Eugen Simion, coordonator redacţional al ediţiei Andrei Grigor, documentare şi redactare: vol. IV (1949-1950) – Lucian Chişu, Andrei Grigor, Andrei Milca, Simona Marin; vol. V (1951-1953) – Nicolae Bârna, Oana Soare, Oana Safta, Lucian Chişu, Andrei Grigor, Andrei Milca, Alina Crihană, Nicoleta Ifrim; vol. VI (1954-1955) – Nicolae Bârna, Oana Soare, Oana Safta, Mihai Iovănel, Cristina Balinte, Andrei Terian, Andrei Grigor, Alina Crihană, Nicoleta Ifrim; vol. VII (1956-1957) – Mihai Iovănel, Cristina Balinte, Andrei Terian, Andrei Grigor, Nicoleta Ifrim, Alina Crihană, Editura Muzeul Naţional al Literaturii Române, Bucureşti, 2011.

Radu VOINESCU

Recursul la clasici

Marcus Aurelius a fost împărat și filosof, o combinație, pe de o parte, s-ar zice, imposibilă, insuportabilă (și pentru unul și pentru celălalt), pe de altă parte, ideală, divină; pentru că este aproape de neconceput să se împace suficiența și grandoarea conducătorului cu moderația și chiar prudența înțeleptului. Filosofia în Antichitate avea cu prioritate două domenii de cunoaștere, cel ontologic (ocupându-se de lumea exterioară, incluzându-l și pe demiurg) și cel moral (cu interes față de sine, cognitiv și transformator).

Alături de Seneca (4 î. Hr.-65 d. Hr.) și de Epictet (55-135), Marcus Aurelius (121-180) a făcut parte din stoicismul târziu (latin), într-o perioadă de apogeu a Imperiului Roman și de concordie cu mai prestigioasa cultură greacă. Filosofii Porticului (își țineau prelegerile într-o galerie pictată, *stoa poikile*) au reflectat consecvent asupra sinelui, dorind împăcarea sa în conștiință (terapeutica vieții interioare), dar și o relație fraternă între oameni, precum și armonizarea, integrarea în natura universală.

Marcus Aurelius a avut o domnie grea, cu războaie împotriva parților și a triburilor germanice, dar și împotriva romanilor răzvrătiți, cu persecuții asupra creștinilor, cu o dezastruoasă epidemie de ciumă. În vremea sa, în Alexandria, filosoful stoic Panten se convertea la creștinism, conducând o renumită Școală catehetică, succedat de Clement Alexandrinul. A fost contemporan cu Aulus Gellius și cu Apuleius. Influențat indirect de gândirea lui Epictet, a redactat în limba greacă un jurnal de meditații, **Gânduri către sine însuși** (Editura Humanitas, București, 2013, ediție bilingvă, traducere din greaca veche, studiu introductiv, note și indici de Cristian Bejan). Filosofii stoici au fost primii care s-au preocupat de percepția sinelui. Sufletul este o monadă sacră, desprinsă din spiritualitatea universală, adică din Zeul unic și etern. Identificarea și armonizarea trăirii cu sinele se face prin înlăturarea tuturor altor stări, în afară de clipa prezentă, care detașează omul de orice tulburare, dându-i posibilitatea deplinei corespondențe atât cu propriul *daimon*, cât și cu *logosul*, cu alte cuvinte, cu natura sa divină. Omul are o alcătuire triadică, din trup, suflet (*suflu vital*, adică viață) și intelect (*partea conducătoare a sufletului*). Partea intimă (sinele, intelectul) îl exprimă în exclusivitate pe om. Intelectul primește din exterior, prin simțuri, imagini sau reprezentări pe care (prin înlăturarea pasionalității) le poate respinge sau accepta (*asentimentul liber*). Marcus Aurelius vorbește despre o judecată interioară, după o corectă reflectare a reprezentărilor, a lumii externe. Subiectul trebuie să fie conștient că nu are o relație directă cu obiectul, care este exterior sinelui, ci cu reprezentarea acestuia (*fantasia*). Gândirea conducătoare a omului (*eghemonul*) nu trebuie să fie influențată sentimental. Preocupându-se numai de sine, subiectul capătă conștiința identității sale, alta decât a obiectelor sau a evenimentelor din afară. Sinele devine liber, nedorindu-și decât ceea ce depinde de el, putându-se integra liniștit în ordinea universală. *Daimonul*, care reprezintă prezența divinului în sine, susține eliberarea sufletului de pasiuni, asigurând deschiderea spre cosmicitate. Numai coborând în sine, cunoscându-se, omul descoperă logosul universal. Eliberarea sinelui de tot ceea ce îi este străin produce contemplarea de sine, înțelegerea vocației divine și, implicit, acceptarea destinului lumii.

Cunoscându-se pe sine, omul se poate extinde la ceilalți, prin cultivarea virtuților, prin întrajutorare (apanaj al raționalității). Relațiile dintre oameni se bazează pe prietenie și pe moralitate, pe altruism.

Prin relația sinelui cu universul, prin conștiința integrării în armonia cosmică, stoicii dădeau perspectivă metafizică filosofiei lor (eminamente etică). Această atitudine îl proiectează pe om ca ființă cosmică, înrudită cu întreaga lume. Din orizontul acestei vastități, omul capătă simțul adevăratei sale măsuri, egoismul, aroganța, ambițiile, toate celelalte pasiuni apărându-i nesemnificative. Omul trebuie să accepte faptul că nu e decât o părticică într-un ansamblu grandios, dar să fie fericit că face parte din el. Angrenat într-un destin universal pe care nu-l controlează, sinele trebuie să i se supună cu înțelepciune. El este o parte inclusă în veșnicie. Fiind o întrețesere de cauze, universul funcționează ca o singură ființă, având conștiință și voință, conținând în sine tot timpul și tot spațiul creației.

Titlul cărții, stabilit de editori, a cunoscut, de-a lungul vremii, mai multe variante.

În Cartea I, scrisă mai târziu decât restul lucrării, sunt evocați membri ai familiei, prieteni și profesori pe care i-a admirat și care i-au înrâurit caracterul. Capitolul poate fi un îndreptar de conduită morală, punând în evidență spiritul de observație al filosofului. O atenție specială o acordă tatălui său adoptiv, împăratul Antoninus Pius.

Omul este alcătuit din trei părți: „carne, un suflu și partea conducătoare a sufletului" (*Cartea a II-a, paragraful 2*). În suflet, localizat în inimă, au loc reprezentările, asentimentul, impulsurile și rațiunea. Sufletul trebuie să acționeze în deplin acord cu natura, să se integreze în *Întreg*. Soluția atingerii lucidității: „să acționezi, să exprimi, și să gândești fiecare lucru, ca și cum ai putea să părăsești chiar în această clipă viața" (*II, 11*). Moartea, care înfricoșează pe cei neinițiați, nu este decât o lucrare a naturii: „E pueril dacă cineva se teme de o lucrare a naturii" (*II, 12*). Cunoașterea binelui și a răului se obține prin întoarcerea către sine, către *daimonul* interior. Lungimea vieții nu contează, pentru că oamenii nu trăiesc decât prezentul, fiind, în acest sens, egali: „Așadar, viața cea mai lungă și viața cea mai scurtă înseamnă același lucru; căci prezentul este egal pentru toți și timpul care se pierde este, așadar, egal, iar cel care se duce pare astfel foarte scurt" (*II, 14*). Toți cei ce mor pierd același lucru, prezentul. Când suferă de nemulțumiri, când îi urăsc pe ceilalți, când sunt dominate de plăceri sau de supărări, când nu au un scop, ci evoluează la întâmplare, sufletele ies din ordinea naturii.

Evenimentele din Întreg, chiar dacă nu sunt întotdeauna frumoase sau convenabile, sunt atrăgătoare pentru că sunt consecințe ale rațiunii naturii (*logos*), din care toți oamenii fac parte. Filosoful recomandă indiferența pentru faptele celorlalți, fiecare îngrijindu-se de propriile interese. Gândirea trebuie îndreptată spre ceea ce este „în tine simplu și bun și demn de o ființă socială și nepreocupată de imagini plăcute ori, într-un cuvânt, atrăgătoare, căreia nu-i place rivalitatea, invidia sau suspiciunea, nici alte lucruri de acest fel (*III, 4*). *Daimonul*, implantul divin, este

conştiinţa care îl face pe om să aleagă virtutea, să acţioneze conform dreptei raţiuni, să evite plăcerea şi tot ce ţine de patimi, ura, ipocrizia, invidia, să ajungă să trăiască „fără să dorească şi fără să fugă de ceva” (*III, 7*). Partea conducătoare a sufletului (intelectul) îşi exercită capacitatea de discernere asupra reprezentărilor produse de simţuri, definindu-le, descriindu-le şi descompunându-le în elementele simple din care sunt alcătuite, astfel încât să se evidenţieze lipsa lor de importanţă individuală, valoarea lor devenind acceptabilă numai în viziunea înlănţuirilor din Întreg. Înţelepciunea se obţine prin cunoaşterea lucrurilor divine şi omeneşti, dobândind astfel liniştea sinelui.

Pentru buna rânduială a minţii, care este condiţia ajungerii la o *desăvârşită uşurare*, este necesară retragerea în sine, înţelegerea lumii ca o mare familie, susţinerea unor relaţii filantropice, recunoaşterea rolului providenţei, evitarea pasiunilor, a orgoliului (atât de insignifiant la scară universală), a gloriei deşarte „şi, înainte de orice, nu te mai zbuciuma, nici nu te încorda, ci fii liber, priveşte toate activităţile ca un bărbat, ca un om, ca un cetăţean, ca o fiinţă muritoare” (*IV, 3*). Prin intelect, raţiune şi legi, oamenii sunt cetăţeni ai lumii, fac parte din zei. Legea necesităţii şi înlănţuirilor naturale justifică legătura dintre *logos* (raţiunea cosmică) şi *daimon* (raţiunea umană), explică moartea ca pe o transformare naturală (elementele aglutinate la naştere se vor separa la moarte). Cel care nu vrea să moară nu doreşte nici să trăiască. Orice fac oamenii, trebuie să pornească de la premisa de a fi buni: „Nu te purta ca şi cum ai avea de trăit zece mii de ani. Necesitatea stă deasupra ta; cât timp trăieşti, cât timp încă îţi este permis, încearcă să devii bun.” (*IV, 17*). Ordinea cosmică trebuie să se regăsească şi în interiorul oamenilor. În concepţia stoicilor, lumea se regenerează în cicluri nesfârşite, nu identice, ci asemănătoare. Singurul imuabil este *logosul* divin: „nimic nu-i place naturii Întregului precum schimbarea celor existente şi să facă din ele altele noi asemenea [celor precedente]. Căci orice lucru e, într-un fel, sămânţa celui care va apărea din el.” (*IV, 36*). Preia de la Heraclit, în afară de ideea *logosului*, pe cea a trecerii: „Un râu de evenimente şi un torent vijelios este timpul” (*IV, 43*). Toate elementele şi toate evenimentele lumii se află într-o conexiune raţională, familială. Tot ceea ce se întâmplă oamenilor vine din raţiunea Întregului şi îşi are legitimitatea sa cosmică. Filosofia este pentru stoici medicina sufletului. Între lucruri şi suflete nu există un contact direct. Lucrurile rămân în afara omului. Cel mai apropiat de om este semenul, ca fiinţă socială şi divină. Raţiunea universală integrează totul: „Inteligenţa Întregului are natura unei comunităţi” (*V, 30*).

Forţa de coeziune a zeului, răspândită în tot universul, este o raţiune seminală, neautoritară, creând lumea dar lăsând libertate raţiunilor particulare. Filosoful îşi adresează sieşi o serie de învăţături, vizând o guvernare sub rigorile propriei filosofii: „Luptă ca să rămâi aşa cum a vrut să te facă filosofia. Respectă-i pe zei, ocroteşte-i pe oameni” (*VI, 30*). Dacă Platon a propus o Republică utopică, Marcus Aurelius a guvernat după propriile precepte.

Prin viaţa sa, fiecare om are reprezentarea totalităţii: „Cine a văzut lucrurile de acum a văzut tot ceea ce a fost din veşnicie şi ce va fi în viitor la nesfârşit” (*VI, 37*). Zeii au creat o lume bună, pentru că nu puteau dori răul creaţiei lor. Singurii vinovaţi de hotărârile pe care le iau sunt oamenii. Dar, spune: „Tot ceea ce i se întâmplă fiecăruia este de folos Întregului” (*VI, 45*). Intelectul particular este liber şi acţionează conform voinţei fiecăruia. Legea generală a lumii este transformarea, curgerea. Filosoful susţine datoria iubirii, pentru că, prin Zeu, toţi oamenii sunt înrudiţi.

Împăratul ştie că se află în incongruenţă cu filosoful, primul urmărind faima, al doilea, liniştea sufletească. Paragraful pare o jelanie a lui Faust: „Căci ai încercat rătăcind pe atâtea căi şi nu ai aflat nicăieri un mod de a trăi fericit: nici în silogisme, nici în bogăţie, nici în glorie, nici în bucurie, nicăieri”. Răspunsul constă în principiul „după care nimic nu este bun pentru om, dacă nu îl face drept, cumpătat, curajos, liber” (*VIII, 1*).

Marcus Aurelius a fost adeptul monismului, al existenţei unui singur principiu care guvernează lumea: „Un singur suflet este împărţit vietăţilor lipsite de raţiune, un singur suflet inteligent este destinat fiinţelor raţionale, după cum un singur pământ este pentru toate cele pământeşti, vedem graţie unei singure lumini şi un singur aer respirăm noi, toţi cei care suntem în stare să vedem şi care suntem însufleţiţi” (*IX, 8*). Pentru o atitudine obiectivă, recomandă vederea din cer, de la înălţime: „Contemplă de sus miile de trupe, miile de ceremonii religioase şi călătoriile în orice direcţie pe vreme de furtună şi pe timp liniştit şi diversitatea fiinţelor care vin pe lume, trăiesc împreună şi dispar. Gândeşte-te la viaţa trăită altădată de alţii şi la cea care va fi trăită după tine şi la cea care se trăieşte acum printre naţiunile barbare; gândeşte-te, de asemenea, câţi nu îţi cunosc nici măcar numele, câţi dintre cei care poate acum te laudă în scurt timp te vor vorbi de rău; şi cum nici amintirea, nici faima, nici altceva de felul acesta nu e demn de consideraţie.” (*IX, 30*).

Stoicii susţin un determinism ineluctabil, lumea fiind un Întreg (prefigurare a structuraliştilor, a textualiştilor), ca o ţesătură de cauzalităţi: „Ceea ce ţi se întâmplă a fost pregătit pentru tine încă din veşnicie şi înlănţuirea cauzelor a urzit împreună, din eternitate, existenţa ta şi întâlnirea cu fiece eveniment” (*X, 5*). Extrapolând din social în domeniul moral (făcând aluzie şi la sclavi), filosoful afirmă: „Aşadar, cel care se teme sau se întristează sau se înfurie este un fugar” (*X, 25*). Moartea este cel mai bun învăţător al virtuţii oamenilor: „Mai este încă puţin şi vei închide ochii; şi în curând un altul îl va plânge pe cel care te-a dus la cimitir” (*X, 34*). Despărţirea de viaţă are loc în conformitate cu natura şi, de aceea, nu trebuie să stârnească împotrivire. Sforarul unei bune sau rele vieţuiri este raţiunea dinlăuntrul fiecărui om. Autorul întreabă şi răspunde concis: „Care este arta ta? Să fii bun.” (*XI; 5*).

Prin raţiunea sa, prin virtuţi, omul trebuie să respecte raţiunea universală care se află şi în sine: „eliberându-se din lanţurile destinului, facultatea ta intelectivă să poată trăi curată, independentă şi pe cont propriu, înfăptuind cele conform dreptăţii, dorind evenimentele şi spunând adevărul” (*XII, 3*). Moartea este cuprinsă în legea *prospeţimii şi vigorii* lumii. Cum viaţa nu este înfricoşătoare, nici moartea nu trebuie să înspăimânte.

Ca mulţi dintre filosofii Antichităţii, Marcus Aurelius oferă un model existenţial, menit să anihileze suferinţa oamenilor şi să le motiveze viaţa. *Gânduri către sine însuşi* este una dintre cărţile strălucite ale vechimii, demonstrând o gândire rafinată, flexibilă, concentrată aforistic, precum şi un stil cu adevărat imperial. Întrucât tratează probleme generale ale existenţei, deşi circumscrisă unui însemnat curent filosofic, rămâne de o tulburătoare actualitate. Fără îndoială, de-a lungul istoriei culturale, citită şi răscitită, a alimentat multe pene scriitoriceşti. Nu se poate să nu remarcăm seriozitatea şi acribia studiului introductiv, precum şi a întregii ediţii, datorate lui Cristian Bejan.

Marcus Aurelius trăieşte într-o perioadă culturală complicată, în care se sting treptat civilizaţiile antice şi se formează, într-un timp uimitor de rapid, miracolul creştin, în care se desparte filosofia de gândirea teologică a primilor Părinţi. Contaminări se văd de ambele părţi. Meditaţiile împăratului-filosof conţin, deopotrivă, un crepuscul şi un răsărit. În tonul operei, subscriem cu toată convingerea alegaţiei finale: „Pleacă, aşadar, din această viaţă cu sufletul împăcat; căci şi cel care te face să pleci este liniştit” (*XII, 36*).

Paul ARETZU

În balansoarul destinului

Noul volum de versuri al lui **Cassian Maria Spiridon** (*Poeme în balans*, Editura Charmides, Bistriţa, 2013) atestă o continuitate de viziune stilistică şi existenţială a operei sale. Romul Munteanu radiografia astfel atmosfera stilistică a scriitorului: „Sentimentul de însingurare, alienarea şi existenţa, trăirea într-un univers indiferent faţă de destinul uman asumat de poet, conferă operei sale o dimensiune tragică, învecinată cu nihilismul. (…) Am convingerea că de la Eminescu şi Bacovia o asemenea manieră de configurare a neantului existenţial nu am mai întâlnit în poezia românească actuală. Evident că instrumentarul literar este diferit, o altă «cămaşă de cuvinte» dă relevanţă relaţiei dintre conştiinţa poetului şi lume. Nu este vorba, aşadar, de nici o contaminare ideatică, venită dintr-un alt câmp filosofic sau literar. Cassian Maria Spiridon şi-a asumat convingerea de trăire într-un imens anonimat, prelungit şi după moarte. Umanul, ca şi vegetalul se retrag în humus. Negaţia poetului nu este însă împinsă spre un radicalism total. El ştie doar că viaţa trece între alte cicluri ce refac acelaşi circuit.”

Observ, mai întâi, că Romul Munteanu pune în relaţie opera lui Cassian Maria Spiridon nu cu generaţia ’80, ci cu doi iluştri înaintaşi, înţelegând că textualismul şi ludicul parodic, ca maniere postmoderniste, nu-l pot cuprinde, chiar dacă alţi critici au încercat să-l „solidarizeze” stilistic cu generaţia, prin sentimentul singurătăţii şi al „oboselii metafizice”. După opinia mea, manierismul textualist postmodern de la noi caracterizează, prin excelenţă, pe „sudici”, în frunte cu Mircea Cărtărescu, Florin Iaru şi alţii, sentimentali şi ironici la modul minulescian al simbolismului începutului de secol XX. Nu întâmplător E. Lovinescu aşeza în fruntea generaţiei simboliste pe Ion Minulescu, nicicum pe „nordicul” G. Bacovia, rămas o cvasinecunoscută celor mai reprezentativi critici ai vremii. Am mai spus-o şi în alte contexte, postmoderniştii moldoveni (în bună parte şi cei ardeleni, dar şi destui „sudici”), cei mai talentaţi, ies din tentaţiile textualismului logoman, deschizând punţi către o altă paradigmă culturală, desprinzându-se, altfel spus, de moda postmodernistă, pe cont propriu, spre ceea ce numim, astăzi, *transmodernism*. De altfel, Cassian Maria Spiridon a devenit, de câţiva ani buni, şi un teoretician al transdisciplinarităţii (vezi *Aventurile terţului*, Iaşi, Editura Junimea, 2006, colecţia „Ananta. Studii transdisciplinare”, colecţie datorată regretatului Cezar Ivănescu sub patronajul lui Basarab Nicolescu). Aşa că, sub înşelătoarea „oboseală” existenţialistă, doar „învecinată cu nihilismul”, se ascunde un tonus metafizic abandonat de postmodernişti şi pe care Michel Camus îl cuantifica printr-o parafrază la André Marlaux: „Poezia viitorului va fi metafizică sau nu va fi deloc.” (Michel Camus, *Prefaţă* la Horia Bădescu, *Memoria Fiinţei. Poezia şi sacrul*, Iaşi, Editura Junimea, 2008, colecţia „Ananta. Studii transdisciplinare”, pp. 9-10). Desigur, nu e vorba de a reveni la metafizica tradiţională, demult abandonată încă de Eminescu, ci de a transfigura antitezele Fiinţei ca acces la *terţul tainic inclus*, vocaţie, prin excelenţă, a poeziei ce a regăsit dimensiunea *profundului*. Un asemenea sentiment puternic degajă poema *În umbra Sihăstriei*, care mi se pare a fi capodopera volumului *Poeme în balans*: „baţi de trei zile cu un băţ/ în trunchiul culcat al copacului/ de trei zile şi trei nopţi baţi continuu/ în faţa Mănăstirii/ să te audă stareţul călugării/ sau poate – mai ştii/ să te audă El – Dumnezeu/ de acolo sau poate de mai sus// poarta Mănăstirii nu se deschide/ se aud până în munţi bătăile/ în copacul bătrîn/ loviturile răsună din scorbura lui/ adînc găunoasă/ ca din goarnele celor şapte/ îngeri arhangheli// baţi în copacul vieţii/ aştepţi ca Sihăstria să-şi deschidă porţile/ baţi fără oprire cu un toiag tînăr/ rupt din codru/ e toaca prin care tenace/ îmi spun întreaga poveste/ una ce mă-ndeamnă să bat continuu/ trunchiul scorburos// să fie oare cu putinţă!/ ca nimeni/ nici egumen nici stareţ/ sau vreun călugăr/ să nu aibă curajul/ nici puterea să tragă de la poartă/ ivărul greu/ al utopiei// tot mai departe/ nopţi şi zile/ cu-nvîrtoşat toiag/ bat cu demnitate/ scorbura/ nici apă şi nici hrană/ nu mă însoţesc/ cât timp lovesc în lemnul sorţii”.

Sunt, desigur, bătăile *à rebours* ale destinului: în muzica lui Beethoven, destinul este cel care bate necruţător la uşa omului, aici, poetul însuşi, în deznădejde metafizică, bate la poarta divinităţii şi nu primeşte răspuns, ca în piesa lui Samuel Beckett, *Aşteptându-l pe Godot*. Este tragicul lui *deus absconditus*, dar care prin aceasta deschide porţi spre lumină, spre *mirare* necurmată. Căci acesta este rostul poeziei. Să scoată din uitare o *absenţă*. „Născută din neuitare, spune Horia Bădescu, din amintire, poezia este mărturia unei absenţe. Căci nu *ceea ce este*, ci *ceea ce nu este* survine în orizontul neuitării.” (*Op. cit.*, p. 22). Experienţa existenţială în faţa Mănăstirii Sihăstria pare a fi încremenire în *mysterium tremendum*, dar care se dovedeşte a fi *balans* spre *mysterium fascinans*, spre *iubire* (temă centrală a cărţii), acolo unde se ascunde *terţul*, nu Ne-Fiinţa, ci Fiinţa absentă. Aceasta este, de fapt, metafora centrală a *balansului* din cartea lui Cassian Maria Spiridon: arcuire ondulatoriu-mioritică între *viaţă* şi *moarte*, între Fiinţă şi Nefiinţă, între *a fi* şi *a nu fi*, între *prezenţă* şi *absenţă*. *Balansul* este dansul vieţii, dansul lui Shiva, formă străveche de *magie* supravieţuindă în poezie. Chiar şi faptul că autorul începe cu *poeme de pe vremea când eram tânăr* şi se încheie cu poeme din ziua când „a bătut vîntul de la răsărit”, care poate fi şi crivăţul siberian, cel istoric, dar şi cel al bătrâneţii, se înscrie în arhitectonica volumului, ca „balans”, dovadă că structura a fost gândită ca întreg al destinului uman. Un frig de biruit prin lumină: „era frig/ eram singuri pe cale/ cu sufletul alb/ neîntinat/ şi din toţi/ nimic n-a rămas/ sub ochi/ în marea lumină/ în care am intrat” (p. 9). *Balansul* pare a fi şansa vieţii, a iubirii, ca dans, în confruntare cu moartea: „dacă o fi şi o fi/ să ne pierdem/ unul de altul/ prin cele pustii/ cînd cu iarbă deasupra/ voi fi adormit/ tu nu uita/ că noi am dansat/ am iubit” (p. 38). Iubirea-balans vine din arheitate, dintr-un imemorial „cuibar de viscol”, nu e nicicum conjuncturală: „şi-n timpul în care nu eram/ la ce gândeai/ ce visai/ pe care planetă inima ta/ între sistole şi diastole/ îşi zbuciuma viaţa/ precum o corabie în necuprinsă oglindă de ape” (p. 44).

Spaimele vin din convingerea stranie că nici nu existăm, că

viaţa poate e doar vis, ca în vizionarismul eminescian, iar această *absenţă* e semnalată, ca la Poe sau Bacovia, de corbi: „vin corbi vestitori/ ascund sub aripă o-ntreită spaimă/ cum că n-am fost/ cum că nu sîntem/ şi de om fi/ cine să depună mărturie/ la înfricoşata încercare(!)" (pp. 46-47). Singura mărturie este iubirea, ca unică stare de trezie, ca *prezenţă* şi *ultim cînt*: „aştept/ la mari înălţimi/ cu vin roşu/ treaz ca pentru ultimul cînt/ sufletul tău zburător/ ca o flamură în braţele amiezii/ – cine pe cine iubeşte –" (p. 49). Semnul acestei fiinţări este *inelul cu agat* scos din afundurile valurilor, izomorfie a balansului primordial: „se înalţă din apa mării/ printre valuri/ din adîncuri/ inelul cu agat/ pierdut din degetul iubitei/ ce noroc/ ce şansă/ pe care doar pronia ţi-a hărăzit-o// cu degetul al doilea/ de la piciorul drept/ ai răscolit/ prin nisipul Mării Negre// privirea ta era una/ cu privirea ei/ valuri după valuri/ mişcau ale noastre piepturi" (*Inelul cu agat*).

Surprinzător, poetica lui Cassian Maria Spiridon este din nou solidară cu a lui Eminescu, lăsând, şi de astă dată, doar urme arheice, în vreme ce majoritatea colegilor postmodernişti l-au preluat pe Eminescu doar la modul intertextual, nu şi ontologic. Marea noutate (ignorată atâta vreme de critici) pe care o aducea Eminescu în poetica modernă era *formele în mişcare*: „S-a zis de mult că frumuseţea consistă în proporţia de forme. *Nimărui* (s.n.) nu i-a venit în minte că consistă în proporţia de mişcări şi, cu toate acestea, asta e adevărata frumuseţe. Frumuseţi *moarte* sunt cele cu proporţie de forme, frumuseţi *vii* cele cu proporţie de mişcări. E evident că această proporţie de mişcare unde nimic nu e prea întins, nici prea flasc, e o stare de echilibru – fericirea" (M. Eminescu, *Opere*, XV, *Fragmentarium. Addenda ediţiei*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1993, p. 332). *Geometrie înaltă şi sfântă, iar deasupra ei extaza,* va spune Ion Barbu. La Cassian Maria Spiridon (care invocă Isarlîkul, în poema *Spre Orient în car de fier*), am putea vorbi de o geometrie „neeuclidiană" a balansului existenţial (o „poetică cuantică"), despre care el face vorbire chiar în prezentul volum: „admiri cum arde/ un foc de lemne tari/ ridică flăcări/ în schimbare/ de o complexă geometrie şi culoare/ precum pe ceruri/ norii se perindă/ mereu alţii şi mereu aceiaşi/ flăcări răcoroase pentru albăstrime// şi-n viaţă dragostea/ la fel se-mbracă/ metamorfoze de care nici/ Ovidius Pablo nu a pomenit/ nu le-a cuprins în *Ars amandi*" (p. 56). Le-a numit, în schimb, Eminescu, nu doar conceptual, dar şi vizionar cu *fulgerul* lui de *încercări*, *ne'ntrerupt*, printre stele, reconfigurând dinamismul relativist al spaţio-timpului. Un Univers în balans, al eternei reîntoarceri, va spune Cassian Maria Spiridon: „între Cumpănă şi Gemeni/ între multele zodii/ se află în balans/ Universul" (p. 84). Cu acest *între* al terţului-enigmă se arcuieşte în prezenţă/absenţă şi mersul în torent al zimbrilor carpatini, bunăoară: „aici/ prin codri ultimi/ care îmbracă pînă la vârf Carpaţii/ şi mai în vale/ treceau în turme/ ca un torent negru/ în cascadă/ zimbrii/ cei pe care îi admirase/ între atîţia alţii/ Cantemir" (p. 65). Aceeaşi metamorfoză eminesciană a brazilor carpatini: „de veacuri/ coama carpatică urcă la cer/ brazi după brazi/ răbdători/ şi-au luat locul/ în marşul lor vegetal către soare// sunt răbdători în faţa marilor vînturi/ cînd muşcă din carnea lor albă/ topoare ascuţite/ alţii iau locul/ pornesc de la capăt/ mereu mărşăluiesc/ mărşăluind prin istorie" (p. 76). Pentru această curgere eternă, Cassian Maria Spiridon îi ia ca martori şi pe Heraclit din Efes şi Thales din Milet, filosofii focului şi apelor primordiale: „fiinţa întreagă e în unduire/ sub valurile înălţate de eclipsă/ din ape purced toate/ spune geometrul" (p. 109).

În curgerea eternă, poezia, ca iubire, este „o victorie în contra neantului" (p. 117), contra „germenilor nopţii", a saturnicului întuneric, „Înghiţitorul de vieţi" (*Solstiţiu*): „de-atîta bucurie/ şi aerul din piept te-a părăsit/ şi Parcele/ iubitele ce ţi-au rămas fidele/ iar gîndul face/ în lanţuri/ noduri numeroase şi sinapse/ ce-ntunecă/ umbresc pînă la orbire calea// te zvîrle/ din hăul bucuriei celei tari" (p. 121). Lupta cu neantul (cu vântul care bate dinspre *răsărit*) şi căutarea zadarnică a zeităţii predomină poemele din ultima parte a volumului, într-un gest invers decât cel arghezian din *Între două nopţi*: „în fiecare zi îngrop neantul/ lopată cu lopată/ cu o veselă încăpăţînare/ pînă în faţă se ridică/ munte/ de fapte inutile". Iar când lopata se împlântă în adânc, răzbate, din „magma fierbinte", „marele Urlet" teluric, desprins parcă, şi acesta, din titanismul teluric al lui Eminescu: „Prin a craterelor gure răzbunare strig vulcane,/ Lava de evi grămădită o reped adânc în cer" (*Memento mori*): „pînă-n străfunduri/ unde străbate/ detună magma fierbinte/ marele Urlet" (p. 126). În imaginarul lui Cassian Maria Spiridon însă zeul nu răspunde: „pînza neantului groasă/ topită în smoală/ strat peste strat se aşază/ pînă se-ntunecă privirea/ şi nimeni nu vine/ nici o zeitate". Şi: „nimeni nu aşteaptă să-i bat la uşă/ nimeni nu răspunde// uşile sunt transparente…" (p. 127). Aceasta, trebuie să convenim, este condiţia omului modern secularizat, fiindcă rolurile/rosturile sunt inverse în creştinism: Dumnezeu este cel care aşteaptă la uşă să i se deschidă, nu omul (Dumitru Stăniloae). De aceea, omul secularizat este condamnat la căderea în timp. Tot părintele Stăniloae spune că timpul nu este altceva decât *speranţa/disperanţa* dată omului, intervalul dintre bătaia în uşă a lui Dumnezeu şi hotărârea omului de a-i deschide. Abia atunci uşa devine *transparentă* şi omul poate să-l vadă pe Dumnezeu. Se vede însă că „transparenţa" uşii lui Cassian Maria Spiridon este *neagră*, ca oglinda lui Arghezi (a se vedea eseul nostru *Oglinda neagră* din vol. *Provocarea valorilor*, Galaţi, Editura Porto-Franco, 1997), de fapt, chiar „pînza neantului groasă/ topită în smoală/ strat peste strat", cum spune poetul. Mai mult: „sînt obosit cu totul/ – o gaură neagră ce ţine întreg universul/ stăpînă lacomă/ înghiţitoarea de stele/ mă absoarbe/ acolo/ sărmana frumuseţe/ piere" (p. 133). Poetul e pregătit pentru „ultima Thule", auzind „pe caldarîm ghearele/ cum bat/ ritmul final al Destinului" (p. 137). Şi totuşi *adevărul* se află în *vecinătate*. Poetul se reapropie de poetica eminesciană a *adevărului* (v. *Criticilor mei*)*,* repudiată de moderni şi de postmoderni: „grea povară/ în partea ta să ai adevărul/ să-l vezi în lumină/ cum îşi înalţă paloşul/ către steaua de sânge" (*Pînă în zori*).

Adevărul îi descoperă *scara* către cer, construită trudnic din cărţi şi din fiinţare telurică: „un perete de cărţi/ cît tot zidul/ ce-mi străjuie privirea/ în avînt se ridică/ mai sus/ şi mai sus/ către ceruri/ aici am trecut cu ochiul prin vieţile sfinţilor/ şi ochiul a rămas acolo/ globul lui ocular/ se răsuceşte/ urmează tăcut cu uimire/ Înălţarea/ pe pămînt/ tai iarbă/ o scurtez cu o maşină electrică/ plimb cablul prin toată ograda/ sufletului/ retez capete la floarea de trifoi/ cireşul s-a smuls din pământuri/ cu toată rădăcina lui/ s-a ridicat/ urcă spre cer/ o navă vegetală" (p. 147).

Ceea ce este particularizant în viziunea stilistică a lui Cassian Maria Spiridon, ca un halou aşternut peste toată diversitatea de trăiri, de tonuri şi sonuri, este o izbitoare *monotonie* a scriiturii, cu totul alta decât la Bacovia, bunăoară, unde retorica e amuţită după norma voită, altădată, de Paul Verlaine. E vorba, la poetul ieşean, de o monotonie retorică, provocată, simulând procedeele epicului, cu banalul cotidian. E suficient însă ca să ridici pânza acestei retorici „obosite", cu note de convenţional, pentru a descoperi vigoarea unei interiorităţi care altfel ne-ar scăpa printre degete.

Theodor CODREANU

Adrian Alui Gheorghe: *Cucuta*

Textele care compun volumul lui Adrian Alui Gheorghe, ***Cucuta***, apărut la Editura Tipo Moldava din Iaşi, în 2011, în Colecţia OPERA OMNIA – Poezie contemporană, cu o *Postfaţă* semnată de Mircea A. Diaconu, constituie o antologie, cuprinzând selecţii din volumele publicate între 1985 şi 2010, prezentate, ca şi ale altor scriitori, apărute în aceeaşi colecţie, în ordine cronologică inversă, la fel ca în cazul CV-urilor, dând, astfel, seamă de evoluţia autorului într-o etapă a creaţiei sale.

Scrise în vers liber, poemele, a căror amploare sporeşte semnificativ spre ultimele volume antologate – majoritatea alcătuindu-se ca suite de argumente care converg către finalul care capătă, în felul acesta, dublu statut, de ipoteză şi de concluzie, în acelaşi timp – cuprind observaţiile-confesiune ale autorului, atent la imediat şi la felul cum actele acestuia reverberează în conştiinţa sa şi a semenilor, aşa cum, de pildă, muzica lui Brahms, o culme a artei, a rafinamentului creat de om, stimulează dezvăluirea indirectă a constatării că, dincolo de faţa, nu de puţine ori, serafică, diafană, armonioasă a unor lucruri, se află, inevitabil, factorii antinomici, care le-au fost sursa, ca *mirosul abstract/ Al urinei de înger*, amestecat cu *Un fior de muzică* sau *miresme/ ale unor culegătoare de boabe/ Din Ecuador*, în preajma cafelei.

Dacă în primele volume (începând din 1985) se remarcă prezenţa, aproape inevitabilă, a influenţelor postmodernismului, treptat, acestea se estompează, poetul profilându-se printr-o creaţie alcătuită din poeme din ce în ce mai ample, constatativ-confesive, în care tendinţa, ca a fiecărui creator matur (în ambele direcţii ale termenului), este de a imprima în conştiinţa potenţialului cititor măcar dorinţa de a încerca să descopere viaţa nu doar prin clişee, prin perspectivele consacrate care au fatalmente o notă de fanare, de perimare, căutând, prin urmare, să imprime poemelor sale o nuanţă de ethos, de posibilă influenţă a celor care se pot lăsa modelaţi prin poezie.

Privită la nivelul ansamblului antologiei, poezia lui Adrian Alui Gheorghe oferă o imagine a lumii lăuntrice a poetului, în care contrariile, a căror tensiune e vizibilă, tind să se armonizeze, însă, până la acest potenţial sau doar utopic eveniment ontologic şi cognitiv, poemele traduc în cuvânt o complicată, dar – cel puţin în aparenţă – calmă acţiune de identificare, adunare, clasificare, urmate de tentativa de transfigurare a ceea ce e „după chipul şi asemănarea” în ceea ce ar putea fi, textele din volum surprinzând acest laborios proces de transpunere, pentru sine şi pentru ceilalţi, a lumii propuse ca latură a alternativei la gând şi vieţuire, de vreme ce *Libertatea e o chestiune de gust.*

În planul conţinutului, la nivelul întregii antologii, două aspecte atrag în mod deosebit atenţia: tendinţa poetului de a privi totul din direcţie opusă faţă de majoritatea celorlalţi şi preocuparea majoră faţă de problematica artei, la care se adaugă tema morţii, astfel că, indirect, demersul liric al lui Adrian Alui Gheorghe e o dare de seamă despre sine, în primul rând către sine, cel mai autorizat interlocutor. De exemplu, legat de „citirea” lumii altfel, poetul remarcă: *Frumuseţea face lumea mai îngustă./ O torturează* sau: *Morala unei iubiri:/ Orice îmbrăţişare poete să te sugrume.* Mai mult, în această paradigmă a abordării lumii în sens opus faţă de ceilalţi, poetul construieşte un raţionament pe măsură: *Doamne dacă tu eşti asemenea mie/ atunci carnea mea rămâne pururi neagră.* Să fie oare stranietatea o trăsătură programatică a poeziei pentru că *dacă nu eşti straniu de ce mai exişti*?

Privind-o în felul acesta, lumea adusă în poeme de Adrian Alui Gheorghe e stranie ori are doar atribute stranii, adăpostind sau ascunzând dansatori fără picioare, cu trompete în loc de urechi, inşi care îşi refuză orice identitate obişnuită – *Întâi şi-a refuzat numele. Se numea Reiner./ Sau Dimitrie?/ Sau poate Iacinto…*, în timp ce *Paul descarcă luna în curte!* Sau *Paul s-a dus dimineaţă/ în târgul de câini/ să-i înveţe să urle ca oamenii*, dar *Paul e Reiner sau/ chiar Iacinto./* (…)*/ Paul e Edgar* (…) –, cu toţii fiind, de fapt, feţe ale aceluiaşi eu, artistul, care se proiectează în afară, incluzând în acestea grăuntele de dumnezeire, dat fiecăruia, dar pe care el îl împarte cu alcătuirile sale.

Cât priveşte destinul final al oricăruia, un lucru e cert: *Nu poţi muri tot timpul uneori e chiar deşertăciune/ moartea* (…), însă şi moartea poate fi *un trofeu.*

Elementele de metapoezie sunt omniprezente – exprimate direct sau indirect – în volum, autorul dezvăluind, spre exemplu, aspecte ale procesului de creaţie, privindu-se şi privind, în acelaşi timp, lumea ca pe un spectacol la ale cărui laturi cvasi-ezoterice e privilegiat să acceadă, fiind însă şi exclus sau autoexcluzându-se de la ceea ce pentru cei mai mulţi e viaţa adevărată: *În nopţile în care nişte generali fac planuri de atac/ el stă ca un paralitic în scaun şi pândeşte perdeaua/ ca să vadă o fluturare, atât, o fluturare a ei/ ca să depună mărturie că muuuuza eeeexistă.* Tot la fel, *În piramide jucătorii de şah îşi dispută proprietatea asupra deşertului/ iar el bate nisipul pe umeri şi îi spune: frate!*

Preocupat, aşadar, de problematica artei cuvântului, asemenea oricărui creator, poetul caută să(-şi) explice misterul

acesteia, fireşte, din perspectivă proprie, pentru că, răsturnând raportul dintre om şi cuvânt, dintre poet şi poezie, el se proclamă sclavul cuvintelor – ca om – şi al poeziei – ca artist, încât subscrie ideii paradoxale, la prima vedere, potrivit căreia arta îşi naşte creatorul. Pe de altă parte, pentru că sursa supremă a frumosului e divină, artiştii pot apărea, în această ecuaţie, doar drept impostori, de vreme ce *Dumnezeu face toate lucrurile frumoase, poeţii vin/ doar şi pun hoţeşte semnătura.* Alteori, dimpotrivă, Poetul e un ales şi, de aceea, îngerul îi trasează sarcinile: *de aici până aici vei semăna valuri/ de mare, de aici până aici vei semăna izvoare şi sare amară/ pe insule pe care să naufragieze cântecele sirenelor.*

În consecinţă, scrisul – apreciat, parţial, ca sfidare a divinului, prin multe dintre atributele lui – implică trădare şi sacrificiu, concomitent, pentru că *Să scrii e-un păcat mortal/ să-ţi aduni ghearele în semnul literei/ deasupra tâmplei sfintelor moaşte…* În acelaşi context, în privinţa relaţiei dintre artă şi viaţă, o altă viziune insolită pe care o aduce Adrian Alui Gheorghe este într-un lapidar *Poem neterminat pentru peniţă şi adrenalină*, în care, traducând noima procesului de creaţie, autorul afirmă: *Când scriu,/ cât scriu,/ îmi iau măsură/ la sicriu…!* fiindcă poetul *scrie/ cu propriul sânge,/ cu sângele celorlalţi îndoit cu apă,/ cu vin,/ cu virtute.* Totodată, este evaluată şi condiţia cititorului: *fiecare cititor are poetul său*, pentru că e atât de mare generozitatea artistului, încât creaţiile lui răspund nevoilor şi puterii de înţelegere a tuturor, e în stare să-i hrănească pe toţi.

Pe parcursul volumului însă, perspectiva asupra componentelor câmpului semantic al artei se nuanţează, creaţia rămânând, totuşi, indiferent de relaţia cu autorul ei, superioară acestuia, din moment ce, paradoxal, ea e cea care îl naşte, îi rezervă – cu o sintagmă a lui Nichita Stănescu – „dreptul la timp”, posibilitatea de a-şi transgresa, deci, epoca, câtă vreme *Cuvântul este măsura.* Nu lipsesc însă nici ecourile din mitul estetic, al jertfei creatoare, fiindcă poezia *e copilul care şi-a înghiţit mama născându-se.*

Observaţii, constatări, dar nu revolte, nu disperare, ci aplecări calme, asupra laturilor realităţii, căreia, de multe ori, îi sunt exhibate formele care tind să îngenuncheze sufletul, devin punct de plecare pentru scris, fiind câteva caracteristici ale poeziei lui Adrian Alui Gheorghe, dincolo de epiderma cărora se ascund date ale unui spirit căruia nu-i lipseşte romantismul, dar pe care înclină a-l prezerva doar pentru sine sau nici atât.

Trecerea poetului prin viaţă e o cuprinzătoare experienţă iniţiatică, iar o consecinţă a acesteia e predilecţia pentru definiţia poetică, tot o dovadă a luării în stăpânire a lumii prin cuvânt: *Orizontul e un detaliu al sorţii* sau *memoria: o tumoare care atârnă hidos pe trupul universului*, dar luna e *un mormânt zburător* şi artistul întreabă retoric: *Doamne, e adevărat că Poezia e un abur/ care iese din combinaţia/ apei vieţii/ cu sarea morţii?*

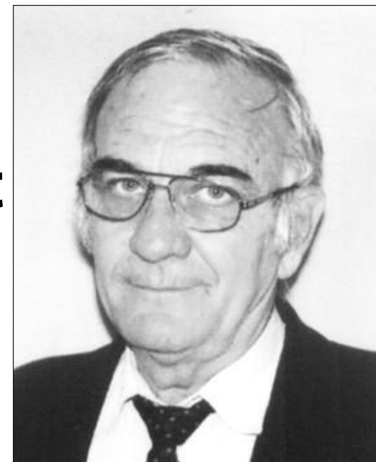
De o mare densitate semantică, poezia lui Adrian Alui Gheorghe pare adesea criptică, propunând lecturi multiple, atât prin conţinut, cât şi prin latura formală. De exemplu, în finalul amplului poem *Metamorfoza*, imaginea unui *Christ de zahăr*, pe care îl *fărâmiţau muritorii între pleoape*, în timp ce *Orizontul venea aproape*, este urmată de repetarea adverbului *aproape* în şase versuri, dispuse sub formă de trepte, descendente, dar invers aranjate, asemenea unei scări răsturnate, inutile în această poziţie, sugestie, deci, a imposibilităţii de a urca din nou, undeva de unde poate ai (fost) coborât, iar faptul că textul se încheie cu virgulă – chiar dacă e posibil să fie o simplă greşeală de tipar! – ar putea fi interpretat ca sugestie a tendinţei sisifice de a sfida imposibilul, într-un gest sacrificial asumat. Tot aici, Oskar, cu sau fără *dublul lui Oskar*, vizează un *târg/ Atât de ciudat*, unde însă nu mai ştie *cui dăduse inima*, pregătindu-se apoi *să iasă*/ să se salveze din somn, într-una dintre multiplele ipostaze ale vieţii sau ale gândului, ca fluture, sfânt, cristal, cui, şarpe, asteroid, *câine bătut*, sămânţă, cărare, sudalmă, *ca un alergător fără ţintă* ori *ca un peşte pe care-l sufocă apa* etc., pentru că el îi cumulează în sine pe toţi, reiterează experienţele tuturor, redescoperă speranţele şi dezamăgirile tuturor, ajungând, în cele din urmă, la o concluzie revalorizatoare a sinelui: *Fericirea că sunt eu,/ eu în sinele meu,/ depăşeşte/ Orice altă fericire*, venind şi din faptul că *În nicio dimineaţă Oskar nu se trezeşte acelaşi./ E mereu altul.*

Insolitul imaginilor – care mixează realitatea din afară cu fantezia, într-un univers traversat de eul liric sau de ipostaze ale lui, în tentativa nemărturisită de luare în stăpânire a Creaţiei, în măsura în care îi e permis unei părţi a ei care, la rândul său, aspiră la sporirea „corolei de minuni a lumii” (câtă vreme lumea e paradisul pierdut) –, cu aparenţă, uneori, onirică, amintind de suprarealism, este sporit de cel al construcţiei versurilor, care trimite către caligrame, aşa cum arătam mai sus, privitor la finalul poemului *Metamorfoza*, dar şi în multe alte poeme. Spre exemplu, pornind de la premisa, formulată în finalul primului poem din volum (*Martor*), că *E posibil, totuşi, ca unele lucruri să-mi scape*, în *Ceremonia ceaiului*, poetul reiterează Geneza, identificând similitudinile cu o banală pregătire a ceaiului: *apa scotea mici ţipete, aşa îmi imaginam facerea cerului.* Imaginile surprinzătoare abundă în volum: *Au ieşit casele pe stradă/ două câte două,/ două câte trei,/ borţoase gata să lepede pe caldarâm/ pruncii îmbătrâniţi la urgenţă*, în timp ce Dumnezeu creează de zor, în atelierul său, oameni, fiind nemulţumit mereu de propriul produs: *îi încearcă/ îi ciocăneşte cu degetul/ îi miroase/ îi gustă/ din când în când/ se aude tunetul vocii:/ nici ăsta nu e cel/ pe care îl aştept/ mai încerc/ mai încerc*, imagine care o reia pe alta, dintr-un volum anterior. Insolite nu sunt însă numai imaginile artistice şi, adeseori, dispunerea prozodică, fiindcă aceeaşi trăsătură o au şi cărările de gând pe care le propune spre meditaţie poetul, spre pildă: *Nu ştiu cum a stat pământul acesta în pântecele mamei sale/ cum i-a cântat…*

Traducând, prin urmare, o extraordinară nevoie de confesiune, stând de veghe la confluenţa realităţii cu visul, pentru a descoperi ceea ce pentru cei mai mulţi e abscons, în textele sale de mare întindere, Adrian Alui Gheorghe, în ansamblul volumului-antologie, aduce o poezie reflexivă, în care eul liric îşi dezvăluie, firesc, frământările, convingerile ori doar gânduri pasagere, induse de contingent, respirări cotidiene, însă, peste toate, exprimată sau doar sugerată, aspiraţia spre descoperirea adevăratei puteri a cuvântului, definit ca *o cheie pierdută*, despre care *nimeni nu ştie însă de la care poartă.*

Mioara BAHNA

Valeriu Pantazi şi Paul Mecet

Într-o atmosferă atipică, cei doi artişti au deschis în luna septembrie a.c. o expoziţie-atelier la Galeria de Artă *Metopa*. La un an de la ultima apariţie, Valeriu şi Paul vin la Piteşti cu tot ce au realizat în spaţiile lor de lucru, fără nicio selecţie. Lasă la latitudinea publicului această plăcere. Starea de atelier se simte foarte bine din modul neconvenţional de desfăşurare cromatică (Valeriu) şi de studiu aproape fotografic (Paul).

Încercărilor de hiperrealism ale lui Paul Mecet le răspunde Pantazi cu o explozie (aproape fauvistă) colorată.

Faţă de anul trecut, observ cu satisfacţie o creştere a autodidactului Mecet în materie de observaţie, mai ales a spaţiului plastic. Valeriu Pantazi „descarcă" tot ce consideră că-l reprezintă în materie de pictor român. Completează expoziţia-atelier cu o serie de compoziţii „altfel". Aş zice un mod interesant de comunicare, prin construcţii uşor geometrizate şi „obligate" să poarte prin suprafeţe „adâncimea" gândurilor poetului-pictor Pantazi. Sunt curios cât o să dezvolte Valeriu acest mod de a picta. Întorcându-ne la „celălalt" tip de a ne plimba, prin culoare, în peisaj, atât singular, cât şi populat de fiinţe, artistul nu abandonează aerul cu care ne-a obişnuit: pictura veche românească. Poate, de data aceasta, exacerbând paleta cu lumină. Peisajele din Deltă, marinele, dar şi cele citadine au un puternic magnet, mai ales prin această cruditate, care este lumina de amiază.

Poetul Pantazi se „demască" în seria de flori, ca un romantic incurabil. Zona figurativului este populată mereu de portrete şi mediu. Acest sector al atelierului său demonstrează calităţile unui desenator autentic.

Vreau să cred că vizitatorii (şi nu au fost puţini) au remarcat sincer acest tip de expunere, poate atipică. Încerc să cred că experimentul făcut la Biblioteca Naţională anul trecut, cu o expoziţie de circa 600 de lucrări aşezate pe trei rânduri, nu va rămâne izolat. De altfel, în Occident, acest tip de promovare/panotare este destul de frecvent. Importantă rămâne calitatea mesajului (într-adevăr mai greu de citit).

Iolanda Malamen remarca la vernisaj că cei doi artişti s-au comportat ca nişte copii, care au expus tot ce au creat în ultimul an. Sigur că ea era la fel de surprinsă de acest atipic mod de expoziţie, dar şi încântată de calităţile unora dintre compoziţiile etalate.

Interesant este faptul că sistemele clasice de panotare aparţin unui mod de a comunica. Poate la o expoziţie pur personală merită să facem un transfer al operelor noastre (chiar neterminate) din atelier într-un spaţiu public. Trebuie să ne asumăm curajul unei confruntări cu consumatorii noştri, indiferent cât sunt de avizaţi.

Ion PANTILIE

Fereastra

Nu ştiu dacă oraşul...

...celor mai preţioase dintre amintirile mele, Constanţa, se va mai putea măsura vreodată cu tăriile tinereţilor sale sau cu misterioasa strălucire pe care o avea în urmă cu patruzeci de ani. Evenimentul capital al verilor acelor ani însemna pentru mine uriaşa vacanţă ce se despăturea între ultima zi a lunii iunie şi mijlocul lui august, puţin după Sfânta Marie, într-un oraş forfotitor, cu cele mai lungi şi însorite zile. Abia sosită în gară, zăboveam doar cât să adulmec izul de nămol şi sare adus de primele adieri ale dimineţii. Mai mult ca oriunde, simţeam gloria verii şi o prospeţime a zorilor mult diferită de cea a altor oraşe.

Aromele răscolitoare ale Constanţei din zona ei peninsulară, aduse de talazurile mării capricioase, albastru-indigo, în clipa rară a mlădierii luminii pe un pervaz lat cât o banchetă – *asta este de fapt povestea!* – obsesia celei mai minunate privelişti spre port. Totul pare azi cu atât mai încântător, pentru că pervazul şi clipa lui rară au dispărut de mult.

Ai crede că toate acestea au fost o himeră. Şi că străzile şi casele şi copacii uriaşi s-au scufundat în mare. Şi ceasurile amiezii, băncile verzi, promenada, farul genovez, moscheia cu minaretul ei înalt au fost acoperite de pulberile galbene ale unui veac nebun şi de uşurinţa cu care prezentul loveşte obrazul nobil al Constanţei.

Ai crede că sub apele mării s-au strâns, ca de frica morţii, case fantastice cu faţade grandioase şi nenumărate ferestre, o colonie de clădiri cu pardoseli de marmură, cu uşi înalte şi rozetă la intrare, cu grădini şi vase mari de piatră... Prinţi şi consuli îşi vor fi luând cina pe terasele cotropite de valuri. Bătrânul Tekir Efendi şi nămolul lui moale ca o alifie, *mica Turcie* în colbul ei oriental se vor fi răzleţit undeva în desişul apelor unde pluteşte, ştiu sigur, şi pervazul meu scăpărător, lat cât o banchetă, atunci când amiaza cade fierbinte.

Nicio privire în urmă.

Constanţa... Küstendje... într-o tristeţe calmă şi senină. Câteva clădiri ridicate în vremea tinereţilor sale contemplă pieţele pestriţe cu ochii orbi ai ferestrelor – tălăzuirea unei nefericiri pe chipul *oraşului vechi*, în care puţin din lumina sa strălucitoare de odinioară a mai rămas pe zidurile albe ale Hotelului Terminus (sau Carol) – azi Comandamentul Marinei.

Locuitorii acestui veac au ales să trăiască altfel, într-o voluptoasă, colorată vară... braziliană, departe de lumina de sud a melancolicului lor Küstendje.

Liliana RUS

S-au întâmplat la Centrul Cultural

■ **Medalionul literar** „Camil Petrescu şi Liviu Rebreanu, creatori ai literaturii române moderne”. Coordonator prof. Marin Ioniţă. 2 septembrie.

■ **Lectura publică „Argeş” şi Cafeneaua literară”**, coordonată de redactorul-şef al Revistei Argeş, scriitorul Dumitru Augustin Doman şi de directorul Revistei Cafeneaua Literară, poetul Virgil Diaconu. 17 septembrie.

■ **Vernisajul expoziţiei de fotografie** „Argeş-Muscel, unicitate şi diversitate”. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, Consiliul Judeţean Argeş şi S.C. Qual Media Group S.R.L Cluj Napoca. Coordonator Carmen Dumitrache. 18-22 septembrie.

■ **Simpozionul „Armand Călinescu vs. Garda de Fier”** Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” şi Arhivele Civile Piteşti. Coordonator Marius Chiva. 20 septembrie.

■ **Seri piteştene**, invitat prof. Alexandru Mironov. Organizatori: Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti. Coordonator Carmen Dumitrache şi scriitorul Dumitru Augustin Doman. 25 septembrie.

■ **Lectură publică** „Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni”, invitată Allora Albulescu Şerp. Coordonator Marius Chiva. 26 septembrie.

■ **Bursa Locurilor de Muncă**. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi AJOFM Argeş. Coordonator Carmen Dumitrache. 27 septembrie.

S. NEAGOE

CONCURS DE CREAŢIE LITERARĂ

Piteşti, 18-20 octombrie 2013, ediţia a XI-a

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş organizează TABĂRA NAŢIONALĂ DE CREAŢIE „PE ARIPILE POEZIEI”.

Tabăra de creaţie se adresează tuturor tinerilor din ţară, iar secţiunile de recitare a poeziei, scenetă şi monolog rămân deschise tinerilor argeşeni, din raţiuni legate de organizare.

Poeziile pentru concursul de creaţie, dactilografiate sau culese la calculator, cu diacritice, în 3 (trei) exemplare, la 1,5 rânduri, Times New Roman, vor fi trimise, cu menţiunea „Pentru tabăra naţională de creaţie «Pe aripile poeziei»”, până la data de *13 septembrie 2013* (data poştei), pe adresa Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş, str. Armand Călinescu, nr. 14, Piteşti, judeţul Argeş, cod poştal 110047. Creaţiile trimise la concurs nu se înapoiază. Se acordă premii în bani. Detalii la tel./fax: 0248-219080.

Tot pe la alţii, benefic...

Toamna iar veni, la drum iar pornii. Echipa strânsei şi în Bănie-o dusei. La filarmonica loco, recent. La un „duel” de cordari. Vioara „Pachoud” în prim plan. Cu sunetu-i chiar de cristal. Iute, precis, elegant mânuită de Liviu Prunaru. Olteanu’ concertmaestru la Amsterdam. Alături de ea, o violă ce face treabă, de ani, în Lisboa. Tot în mâinile unui român dedicat. Ceciliu Ovidiu Işfan, la Deva născut. Ambii, pricepuţi şi la unison. Sunând nimerit împreună. Într-o simfonie pentru scule d-astea. Mândră, d-a lu’ Mozart. „dulce şi suavă”, mustind de fineţe. Liviu şi Ovidiu fain înfăţişând-o. Cu-aceleaşi arcuşuri ce-au iscat drept bis o hora staccato de ne-a mers la inimi…

Un tandem la fix, îi socot convins. Conlucrând deplin c-un alt olandez, ştiut pe la noi. Domnu’ Theo Wolters, aflat la pupitru. Un lungan simpatic şi prietenos. Cu care mi-e drag să mă întâlnesc şi să vorovesc. Că-l apreciez ca şef de orchestră. Ştie s-o conducă ferm şi cu folos. Văzui înc-o dată, acu’, la doljeni. Unde izbuti concert numa’ bun. Apogeu’ lui, a opta de Dvořák. Aşezată, nuanţată, vrednică şi minunată. Tălmăcită ţais, pe plac unanim. Punând la muncă instrumentiştii, cu real folos. Şi succes destul, binemeritat. Vădindu-se ei şi d-aci încolo gata de isprăvi muzicale la fel. Poate noroc om avea şi la Piteşti să urce pe scenă. Aşa cum dorim şi-am cerut. Căci instituţia de la Craiova îşi respectă menirea. Ispitind mereu în sală să-i intri. Ş-apoi să ieşi mulţumit…

Adrian SIMEANU

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a **Primăriei municipiului Piteşti**
Fondată în ianuarie 2003

Proiect editorial finanţat de

Preţ - 3,92 lei

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMIA
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Liliana RUS

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel.: 0248/216348, 219976
Fax: 0248/210068
e-mail:
cafeneaua_literara2003@yahoo.com
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro
Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847
Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.
Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.
Revista poate fi găsită la chioşcul Muzeului Literaturii Române, Bucureşti.
Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

Paul MECET

Cafeneaua literară este membră **APLER** şi **ARPE**.

Vizitaţi Cafeneaua literară la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro